

Romano

romská duše vodi

**Honza Cina
z filmu Smradi
pro RV**

**Když si „bílí“
adoptují romské
dítě**

**Nové CD Vlasty
Horvátha**

Romano vodi | listopad 2005 | číslo 11 | cena výtisku 20 Kč

Sdružení Romea pro vás v posledních dvou měsících tohoto roku **pořádá několik zajímavých akcí a aktivit!**

Romano vodi do škol: V rámci jednoho z našich projektů zasíláme **každý měsíc** zdarma do českých základních, středních i speciálních škol a také do knihoven měsíčník Romano vodi. V tuto chvíli jej kromě tradičních předplatitelů odebírá více než čtyři sta škol.

Vzdělávací internetový cyklus o Romech na stránkách www.skola.romea.cz. Informace nejrůznějšího druhu mají pomoci především žákům, studentům a jejich učitelům. **Od listopadu** nám navíc můžete na adresu skola.romea@rynet.cz psát své postřehy, příběhy, články, fotografie. Nejlepší budou samozřejmě zveřejněny a některé z nich i oceněny. Neváhejte a pomozte nám vytvářet stránky, které mají sloužit vám!

Pietní večer k uctění památky Mileny Hübschmannové.

Součástí programu bude i vyhlášení literární ceny této velké romistky. Akce proběhne **8. prosince** v Mramorovém sále Paláce Lucerna a v jejím průběhu čeští herci a romští studenti přednesou několik ukázek z Milenina literárního odkazu. Na základě vyhlášených podmínek se budou moci až do 6. dubna 2006 se svými romskými příspěvky hlásit do soutěže zájemci z České republiky i ze Slovenska.

Výstava fotografií Romové dnes a jinýma očima.

Vernisáž se uskuteční **9. prosince od 17.30** hodin v pražském Baru Krásný ztráty, kde se natáčí i stejnojmenný pořad České televize. Běžný návštěvník a zájemce si tam také bude moci od **10. prosince** až do konce posledního měsíce v letošním roce prohlédnout fotografie, mezi nimiž nechybějí ani portréty zachycující Milenu Hübschmannovou.

Cyklus přednášek na školách v pěti městech: Ostravě, Plzni, Chomutově, Brně a Praze. Redaktorky Romano vodi si budou s dětmi povídat o tom, jak časopis vzniká a jak do něj mohou i ony přispívat.

Literární a výtvarná soutěž na téma Menšiny mezi námi byla vyhlášena v říjnu. Vítěze jednotlivých kategorií (od šesti do osmnácti let) pozveme **8. prosince 2005** do Prahy. V Mramorovém sále Paláce Lucerna pro ně budeme mít připraveny zajímavé ceny (encyklopedie, knihy, discmany, hry atd.) a program.

Soutěž

Milí čtenáři, v minulém čísle jsme se vás ptali na název nového alba Vlasty Horvátha. Nové album Místo zázraků se na pultech objevuje právě v těchto dnech. Z pisatelů správných odpovědí jsme tentokrát vylosovali Kamila Novotného.

Soutěžní otázka:

Která romská osobnost se stala tváří letošní Kampaně proti rasismu? Pokud znáte odpověď, napište nám! Výherce získá hudební CD. Odpovědi zasilejte nejpozději do 1. 12. 2005 na adresu Romea, o. s., Žitná 49, 110 00 Praha 1, e-mailem na romea@romea.cz nebo SMS zprávou na telefonní číslo 777 298 995. Přejeme hodně štěstí.

str. 1 milí čtenáři**str. 2–3 události**

– V ČR proběhly podivné volby do Evropského fóra Romů a trevelerů
– Česká vláda chce vyčlenit peníze na vykoupení prasečáku v Letech u Písku
– Jesenický soud potrestal mladé rasisty

str. 4–5 reportáž měsíce

Jak se žije ve Vesničce soužití
V Ostravě vznikl díky Indovi Kumaru Viswanathanovi neobvyklý projekt – Vesnička soužití, v níž už tři roky vedle sebe žijí Romové i Neromové.

str. 6–7 komentovaná událost

O krátké paměti
Šestnáct let po sametové revoluci ukazuje průzkum volebních preferencí, že KSČM je v zemi třetí nejsilnější stranou.
fotoanketa

str. 8–10 reportáž měsíce

Já nejsem žádný SMRAD
Jan Cina je sedmnáctiletý student herecké konzervatoře a poloviční Rom. Mnozí ho znáte z filmu Smradi. Jak dnes Jan Cina žije?

str. 11 sport

Malý šibal-karatista
Pavlík Žiga s bojovým uměním zvaným karate začal před rokem. Sport ho moc bavil, ze zdravotních důvodů však musel raději zasednout k počítači.

str. 12 aktuálně

– Slovenský soud: Pozitivní diskriminace je protiústavní
– Korán byl poprvé přeložen do romštiny
– Mezinárodní organizace romských žen zvolila své zástupkyně do ERTF

str. 13 komentář

Očkování proti „běžné“ chřipce, čekání na pandemii a ptačí chřipka
Na celém světě vznikla panika kvůli hrozbě ptačí chřipky.

strany 8–10

strany 14–16

strany 24–25

str. 14–17 pod povrchem**Kokosátka**

Přijmout do rodiny dítě z kojeneckého ústavu nebo z dětského domova je náročné. Ještě o něco těžší je pro neromské rodiče vychovávat děti romského původu.

str. 18 našima očima**Jak vidíme homosexuály a lesbičky?**

Svůj názor na to nám sdělí i představa Gay iniciativy Jiří Hromada.

str. 19 Neonacisté slavili 28. říjen po svém

Už několik let jsou kromě oficiálních oslav výročí 28. října organizovány také neonacistické a nacionalistické demonstrace.

str. 20 hudební recenze**Žádný zárazk v Místě zárazků**

Kritik Vladimír Vlasák hodnotí první desku Vlasty Horvátha.

str. 21 kulturní střípky

– Věra Bílá koncertuje s novou kapelou
– Vlasta Horváth podepisoval nové album
– Triny mají nové CD

str. 22 putování za romskou duší**Když kadeřník tančí**

Devatenáctiletý hiphopový tanečník Milan Lacko studuje tanec a pracuje jako učitel moderního a klasického tance na základní umělecké škole.

str. 23 romské osobnosti**Mateo Maximoff**

Mateo Maximoff zúročil ve svých knihách mimo jiné zážitky z francouzských internačních táborů.

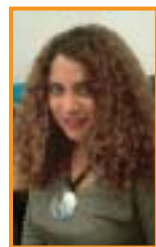
str. 24–25 Z Letů u Písku by se neměl stát obchod!

Naděje na zrušení či přemístění vepřiny v Letech u Písku snad skýtá i to, že už se o něm diskutuje v Evropském parlamentu.

str. 26–28 sumarizace

titulní obálka: Kateřina Simerová

zadní obálka: Jiří Miňovský

Milí čtenáři,

Listopadové číslo Romano vodi se nese ve znamení několika důležitých událostí. A ty jsme se pochopitelně snažili zaznamenat v jednotlivých článcích. Začneme pěkně po pořádku.

Na obálce zachytila Katka Simerová tak trochu mysticky mladého Honzu Cinu. Nepřipomíná vám náhodou Harryho Pottera? Nám tedy ano! A vlastně se nám to docela líbí. Myslíme totiž, že jsme takovouto obálku ještě za tři roky existence neměli, a snažíme se nevkloznout pod nánošem času do stereotypu. Tak tedy Honza Cina? Víte, čím je zajímavý? Hrál v českém filmu, který si odnesl i cenu Českého lva. Smradi. Tak se jmenoval. Jenže Honza rozhodně žádný „smrad“ není. Když si přečtete rozhovor, který s ním natočil v podstatě jeho vrstevník Tomáš Bystrý, pochopíte, o jak aktivního a zajímavého mladíka jde.

Kolegyně Jana Šedivcová je podepsaná pod několika články. Já za nejzajímavější považuji čtyřstranu věnovanou setkání rodičů, kteří si adoptovali děti jiných národností. Také děti romské. V rámci projektu Naše romské dítě se rodiny potkaly, vyměnily si zkušenosti a Jana je zpovídala. Z jejího článku se dozvíte i to, co tyto děti a jejich rodiče trápí.

Komentovaná událost a anketa mezi lidmi si tentokrát dala za cíl vyjádřit názor ke vzrůstajícím preferencím Komunistické strany Čech a Moravy. Pravidelní čtenáři našeho měsíčníku vědí, že se snažíme nastolovat témata, která v běžných majoritních médiích v souvislosti s námi Romy nenajdete. A nás skutečně zajímá, co si vy myslíte o zdražení plynu, závislosti na cigaretách nebo například ptačí chřipce. Posledně jmenované téma nás zaujalo natolik, že naše prosba směřovala k odborníkovi na slovo vzatému, profesorovi Beranovi. A ten pro toto číslo napsal komentář. Doufáme, že vás uklidní. Jednoznačně z něj totiž vyplývá, že se náznaky ptačí chřipky nemusíme obávat až tak moc a hlavně není důvod k panice.

A ještě jednoho odborníka jsme oslovili. Tenhle se specializuje na recenze, hudební recenze. Vladimír Vlasák si poslechl nové album Vlasty Horvátha, druhé české superstar. Líbí se mu, nebo ne? Nalistujte si stranu dvacet.

A ještě něco, na vnitřní straně obálky si můžete přečíst, jaké další akce a aktivity naše sdružení pořádá a do konce roku ještě organizovat bude. Do některých z nich se můžete zapojit i vy. Budeme rádi. Příjemné čtení!

P. S. Máme s kolegy velkou radost, že se vám tak moc líbilo minulé číslo s přílohou věnovanou Mileně Hübschmannové. Dobrá zpráva pro vás snad je, že jsme se rozhodli pro velký zájem dotisknout dalších tisíc kusů přílohy. Můžete si o ni psát nebo volat k nám do redakce.

Vláda chce vyčlenit peníze na vykoupení „prasečáku“ v Letech u Písku

Vláda v návrhu státního rozpočtu pro příští rok počítá s částkou, za kterou by vykoupla od majitelů vepřín v Letech u Písku. Informoval o tom premiér Jiří Paroubek (ČSSD). Velkovýkmna stojí na místě, kde byl za druhé světové války nacistický internační tábor pro Romy. Její zrušení či přemístění požadují již roky představitelé některých romských organizací. „Pan premiér má zájem na tom, aby byl problém vepřínu v Letech alespoň v základních parametrech vyřešen do konce tohoto volebního období,“ řekla mluvčí vlády Lucie Orgoniková. Dodala, že vláda pro tyto účely vyhradí „minimálně desítky milionů korun“ v kapitole všeobecné pokladní správy státního rozpočtu pro příští rok.

Na místě vepřína by měl být vybudován památník, který by připomínal památku více než 300 Romů, kteří v Letech zemřeli

za druhé světové války. Dalších asi 800 vězňů bylo převezeno do koncentračního tábora Auschwitz-Birkenau, kde byla většina z nich zavražděna plynem.

Vláda se bude muset na případném odkupu vepřína dohodnout s firmou AGPI, které pozemky i velkovýkmna patří. Společnost je ochotna pozemek uvolnit, pokud jí vláda postaví srovnatelný vepřín jinde. „Naše stanovisko se nezměnilo. Jsme to ochotni vyměnit za jiný vhodný objekt. Ale chceme slyšet, co nabízejí,“ řekl ředitel AGPI Jan Čech.

Podle Orgonikové je výstavba nového vepřína jedna z možných variant řešení situace. Hledání vhodné lokality má na starosti vládní zmocněnec pro lidská práva poslanec Svatopluk Karásek.

Podle Karáska také bude na odkup vepřína potřeba nejméně 300 milionů korun.

Jesenický soud potrestal mladé rasisty

Nepodmíněnými tresty vězení potrestal jesenický soud tři mladíky za brutální napadení romského páru v Jeseníku. Martinu Stiskalovi uložil soud tři roky, Martinu Jašovi 4,5 roku a Petru Blajzemu 3,5 roku. Podle obžaloby v červnu 2003 vnikli do bytu Romů pod záminkou, že jsou policisté. Těhotnou ženu zasáhli dlažební kostkou do oka a muže pořežali. Mladíci se na místě proti rozsudku odvolali.

„Obžalovaní jim úmyslně způsobili těžkou újmu na zdraví pro jejich národnost. Trestné činnosti se dopustili surovým způsobem a zákeřně. Zaútočili v ranních hodinách na bezbranné obyvatele domu,“ prohlásil jesenický soudce Dušan Jedlička.

Jesenický soud potrestal mladíky již v lednu 2004, kdy jim uložil podmíněné tresty. Rozhodnutí soudu tehdy vyvolalo mezi veřejností vlnu nevole.

Případ poté vrátil do Jeseníku zpět krajský soud kvůli doplnění znaleckých posudků. Právě nově přizvaný znalec Ilja Šín před soudem uvedl, že žena utrpěla trvalé následky a na oko špatně vidí. Soudce vynesl rozsudky ve stejné výši, jakou navrhovala obžaloba. „Znovu se odvolali, zase se to potáhne. Nevím, jestli v Jeseníku bude ještě někdy klid. Pokud na ně nebude nějaký zákon, klid nebude,“ uvedl Jan Žiga, kterého mladíci pořežali.

Zmocněnkyně napadených Zdeňka Poláková nesouhlasí s výší trestu pro Stiskala. „Nepodmíněné tresty jsou v pořádku. Otázka je, zda ten neagresivnější útočník měl dostat nejnižší trest,“ řekla. Upozornila navíc na to, že Stiskala měl na sobě u soudu oblečení s nápisem, který podle ní nosí skinheadi.

Mladíci se s Romy dostali do konfliktu už dříve. Blajze i Jaš v souvislosti s dalšími rasově motivovanými útoky již seděli ve vězení, stíhán byl také Stiskala, soud jej však zprostil viny.

V ČR proběhly podivné volby do Evropského fóra Romů a trevelerů

Do 10. října se mohly romské a proromské organizace z celé Evropy přihlásit do Evropského fóra Romů a trevelerů (EFRT). V každé zemi se pak organizace měly sejít a zvolit si své delegáty a jejich zástupce, kteří je budou reprezentovat ve Štrasburku, kde EFRT sídlí. Vítězem volby do pléna delegátů se za Českou republiku stal s deseti hlasy Ondřej Giňa z Grémia romských regionálních představitelů. Druhým delegátem byl zvolen Josef Duna, který ve volbách reprezentoval pardubické sdružení Jekhetane. Volby však provázela řada nesrovnalostí a nedorozumění.

Za ČR byl organizací voleb pověřen Ondřej Giňa a Ladislav Bílý z Grémia romských regionálních představitelů. Schůzka pro volbu českých delegátů se měla uskutečnit nejprve 15. října, byla však přesunuta na 22. října 2005 do Karlových Varů.

Podmínkou pro platnost voleb v každé zemi je podle stanov EFRT účast minimálně 75 % zástupců zúčastněných organizací. Z České republiky jich bylo dle informací vedoucího kanceláře EFRT Judsona Nirenberga k 10. říjnu 2005 celkem sedmnáct. Čeští svolavatelé voleb však podle Ladislava Bílého vycházeli ze seznamu, který jim byl

zaslán ještě před termínem konečné uzávěrky. Na tomto seznamu je pouze šestnáct organizací. „Poslední e-mail od Judsona Nirenberga jsem obdržel 21. září 2005 a byl v něm seznam šestnácti organizací. My jsme tedy na těchto šestnáct adres rozeslali pozvánky k volbám a 12 z nich přijalo účast,“ řekl pro Romano vodi Ladislav Bílý z Grémia romských regionálních představitelů. Podle těchto počtů byla přesně splněna minimální hranice 75 %.

Pokud by se však vycházelo z počtu přihlášených organizací z kanceláře EFRT k 10. říjnu, jsou volby delegátů neplatné. Voleb se

totiž zúčastnilo pouze 70,6 %, a tím nebyl splněn minimální počet dle stanov EFRT. Proč neměli organizátoři k dispozici úplný seznam přihlášených organizací, není jasné, jedna organizace jakousi záhadou zmizela. Podle vyjádření zainteresované osoby, která nechce být jmenována, by se měly v takovém případě volby opakovat. Zarážející je i fakt, že mezi přihlášenými a hlasujícími organizacemi chyběla celá řada dlouhodobě fungujících a pracujících organizací, což by mělo organizátory zodpovědné za výběr českých delegátů do EFRT minimálně znepokojovat.

Košice 11. 10.

Téměř deseti miliony slovenských korun podpořila Evropská unie projekt na vytvoření střediska studia romistiky, které dnes oficiálně zahájilo činnost na soukromém gymnáziu v Galaktické ulici v Košicích. Cílem projektu je vypracovat metodické pokyny pro výuku romského jazyka, literatury a historie a poskytnout je všem institucím, které se zabývají zvyšováním úrovně vzdělání romské menšiny.

Košice 12. 10.

Bratislavská policie porušila lidská práva pětapadesátiletého Roma Hermana Oláha a musí mu zaplatit odškodné 100 000 slovenských korun a k tomu i soudní výlohy ve výši dalších asi 25 000 korun. V Košicích o tom dnes rozhodl slovenský ústavní soud.

Praha 13. 10.

Kapela Gipsy Kings, kterou celosvětově proslavily megahity Baila Me a Bamboleo, připravila Best Of album, jež samozřejmě obsahuje i již zmíněné hity. Kromě Best Of CD vychází také DVD s dokumentem o této jedinečné formaci doplněné o live koncert.

Praha 17. 10.

V některých středočeských ústavech sociální péče zřejmě budou pracovat Romové, kteří zatím márně hledají práci. Umožnit to má projekt, na němž se budou společně podílet Středočeský kraj a občanské sdružení Aisis.

Most 18. 10.

V Mostě zahájil činnost Klub národnostních menšin. Vznikl rekonstrukcí prostor bývalého Romského informačního centra, s jehož působením nebylo vedení mosteckého magistrátu zcela spokojeno.

Brno 20. 10.

Přímo v rodinách budou studenti Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity doučovat malé Romy. Částku 350 000 korun na doučování prostřednictvím více než dvou desítek studentů poskytla soukromá nadace Společenství Romů na Moravě.

Brusel 3. 11.

Evropská komise ve spolupráci s Open Society Institute, nabízí deset tříměsíčních stáží pro romské vysokoškoláky krom jiných i z ČR. Stáž začíná 1. 3. 2006 nebo 15. 9. 2006 a vyžaduje se znalost anglického jazyka. Uzávěrka pro odeslání přihlášek e-mailem je 1. prosince 2005 (více na www.romea.cz).

Košice

Česká republika zaznamenala nový nápor žadatelů o azyl ze Slovenska. Jde zejména o romské občany z okolí Košic. Podle nedávno zveřejněných informací ministerstva vnitra požádalo od začátku letošního roku o udělení azylu 619 občanů Slovenska, což je čtyřapůlkrát víc než za uplynulý rok. Šance slovenských žadatelů na získání azylu v Česku jsou však téměř nulové. Slovinci totiž jako občané členské země EU nemohou azyl v ČR získat. Czeslaw Walek z kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské komunity řekl: „Ty české rodiny už tak žijí na hranici bída, ve stísněných podmínkách. Příchod dalších příbuzných jejich chudobu ještě prohloubí.“ Podle regionální koordinátorky úřadu vlády Andrey Bučkové jsou důvodem migrace slovenských Romů do Česka především ekonomické rozdíly života Romů na Slovensku a v Čechách, které se po zavedení slovenských sociálních reforem ještě zvětšily.

Praha

Krajský úřad Středočeského kraje ve spolupráci s občanských sdružením Romea a časopisem Romano vydal informační brožuru s názvem Romové ve Středočeském kraji. Zájemci o romskou tematiku v ní najdou nejen důležité kontaktní informace na organizace a společenství, které působí na území Středočeského kraje. Publikace obsahuje také stručný exkurs do historie romského národa. Nechybí ani krátké portréty významných romských osobností, které v tomto regionu žijí a působí. Informační brožura má posloužit k lepší orientaci v romské problematice.

Fenstaton

V anglickém Fenstantonu byla založena zastřešující organizace Romů z Anglie, která bude bojovat za jejich „základní lidská práva“ – místo k životu a vzdělávání dětí. Předsedou organizace byl zvolen zakladatel Národní trevelerské akční skupiny Cliff Codona, který strávil před nedávnem s televizním zpravodajem Kilroy-Silkem týden s romskou rodinou a dal tak vzniknout dokumentu pro televizní stanici Channel 14.

Kosovo

V dopise adresovaném OSN, EU a americkým úřadům žádají kosovští Romové o zařazení do jednání politických stran jednotlivých provincií. Romové představují třetí největší etnickou komunitu v Kosovu a jejich počet se odhaduje na 150 000. „Během války a po odchodu jugoslávské armády byli Romové vyhnáni z domovů, jejich majetek a nemovitosti byly zničeny a vyrabovány,“ řekl Bajram Haliti, člen romského světového parlamentu, a Asmet Elezovski z Romského národního kongresu.

Romské organizace volají po ochraně Romů a jejich uznání jakožto pravoplatných voličů Kosova. „Mezinárodní pozornost se soustředila dodnes na zájmy dvou hlavních komunit v Kosovu – na Albánce a Srby, všechny ostatní menší komunity byly vynechány ze všech politických procesů a jednání,“ tvrdí Haliti a Elezovski. Kosovští

5. října

Romové požadují přiznání kompenzací za etnické čistky za následky bombardování NATO, větší práva, ochranu a svobodu pohybu po Kosovu, stejně tak jako nezaujaté vyšetřování činů rasistického násilí a diskriminace.

Litvínov/Most

Mostecký magistrát chce rozšířit řady strážníků o dva Romy. Romští strážníci by se podle personalisty městské policie Luboše Trojiny měli stát vzorem zejména pro romské děti a mládež, jejich výhodou bude i snadnější orientace v prostředí romské komunity. Před nástupem k městské policii absolvují půlroční školení, jež hradí z programu rozvoje lidských zdrojů ministerstvo práce a sociálních věcí.

Ústí nad Labem

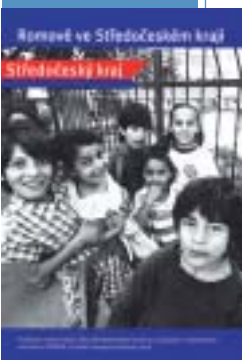
Mladí Romové, kteří si šli hrát mezi hroby jednoho z ústeckých hřbitovů, obvinili městské strážníky z toho, že je surově zmlátili a nadávali jim černé svině. Ředitel ústeckých strážníků Pavel Bakule však uvedl, že strážníci popsali incident jinak. Ústecká policie prošetřuje trestní oznámení na strážníky kvůli podezření ze zneužití pravomoci veřejného činitele. „Na hřbitov jsme lezli, protože jsme si tam chtěli zablblnout. Strašit se tam, honit se a tak. Já vím, že to byla hloupost, ale zase jsme, myslím, neudělali nic tak hrozného, aby nás policajti museli takhle zbít,“ uvedl jeden z chlapců. Strážníci tři z nich povalili na zem, kopali do nich a mlátili je pěstmi. Pak je bili i pendrekem. Nutili je

také běžet po silnici asi kilometr podle policejního auta. Nadávali jim do černých sviní. „Jeden ze strážníků na nás řval, že takové černé svině, jako jsme my, nenávidí a že by nás nejradši naházal všechny do Labe,“ uvedl další z chlapců. Ústecký primátor Petr Gandalovič popřel, že by proti třem mladíkům strážníci použili násilí.

Praha

Pražský magistrát chce zřídit dům, v němž by mohly působit organizace sdružující lidi z národnostních menšin. Město pro tyto účely vybralo poměrně zchátralou budovu ve Vocolově ulici v Praze 2. Radní Hana Halová (ČSSD) na dnešní tiskové konferenci řekla, že už požádala investiční odbor magistrátu, aby zajistil nutné opravy domu. Záměr na zřízení domu národnostních menšin obsahuje čtyři roky stará magistrátní koncepce. Plány podle Halové zbrzdil restituční nárok, který byl na tuto budovu vznesen. Po dvou letech sporů soud nedávno s konečnou platností rozhodl, že dům patří městu, jak uvedla Halová.

Jak se žije ve Vesničkách

Kumar Vishwanathan chodil nejdříve jen s nápadem v hlavě, a pak už i s rolí projektu na výstavbu „vesničky“ pod paží od dveří ke dveřím. Víze areálu, v němž by žili společně „romáci“ a gádžové, se nakonec realizovala. Pesimistů ale neubývalo.

Jedni sýčkovali, že romské rodiny se rozrostou a vytlačí ty neromské, druzí, že Romy vystřadí z vesničky vysoký nájem či že Chlarity, současný nejen provozovatel, ale de facto i majitel, si majetek zcela přisvojí. Nyní jsou vesničky více než tři roky.

Seznamte se

Betonářská. Nikterak romantický název ulice. Nad zastávkou ostravského autobusu 108 za nepůvabnou průmyslovou provozovnou čouhá pár šedivých baráků. „Pani, mohu vás o něco poprosit?“ přitochí se postarší Rom. Potřebuje dvacet osm korun, prý na zastavárnu. Má tam zlatý řetěz – dárek od dcery – za šestnáct tisíc. Na vyzvednutí to nestačí, ale na prodloužení zástavy prý ano. Vydávám celou padesátikorunu a za ni dostávám nádvakem mávnutí rukou směrem Vesnička soužití a komentář, že to ve „vesničce“ funguje bezvadně a všichni se tam mají rádi, včetně „romáků“, co bydlí v těch šedivých baráčkách mimo vesničku. Hlavně spolu prý kamarádí děti.

Takové všední dopoledne

Po osmé v pondělí ráno přijíždí vysloužilý favorit, na jedno světlo slepý. Hádám, že v něm sedí Gejza Machala, správce vesničky. Mezi řadami zelenkavých domků totiž parkují buď „západní“ fára, nebo škodovky-důchodkyně, ovšem vypořádané majiteli za dlouhých dnů

Děti jsou ve Vesničce soužití šťastné

v pauzách mezi návštěvami úřadu práce.

Ledva Gejza zasedne do kancelářky v podkroví centra, už je tu stížnost na ledabylost řemeslníků, kteří opravují střechy.

Nedodělků a zmetků je prý i po třech letech od kolaudace spousta. Ke kafi přinese další obyvatel a zaměstnanec centra v jednom neschopenku od lékaře. „Máme tu teď velkou nemocnost,“ informuje Gejza a já mám důvodnou obavu, že se to odpoledne podepíše na fungování inzerovaných kroužků.

„Jak to, že nejsi ve škole?“ zahalasi správce na poflakujícího se kluka. „Jsem nemocný,“ odpálí ono dítě školou povinné. Na tutéž otázku další bloumající záškolák pokrčí rameny: „Zaspal jsem.“ Otci dalšího prý nejelo auto.

„Ono je to spíš tak, že rodiče nemají

zrovna na svačinu. Pořád jim říkám, že dětem stačí chleba s máslem a čaj. Nemusí mít drahé džusy a šunku. Ale oni chtějí, aby jejich dítě mělo to nejlepší. Tak je raději nepošlou do školy,“ doplňuje hlava vesničky. „Také je pro děti demotivující, když ráno odcházejí do školy a otec spí. To je samozřejmě odraz nezaměstnanosti zdejších lidí.“

Takový všední život

Zatímco pan Giňa možná dopoledne shání ve městě práci, nakouknu na chvíli do „jejich“ baráčku. Giňovi mají dvouměsíčního chlapečka. Dost kýchá. Je jen v dupačkách, v lehkém pyžamu je také jeho sestřička. Prý měla vysoké teploty, do školy tedy nešla. Z obrovské obrazovky domácího kina na ni brejří místo učitelky Harry Potter.

„Já bych raději bydlela v paneláku,“ svěřuje se maminka dítěte. „Tady jsou děti pořád nemocné, nechci bydlet v přizemí, raději bych brala tak druhé patro.“ Také si stěžuje, že je ve vesničce drahé. Za domek platí asi dva tisíce čtyři sta nájem, ale další velké výdaje jsou za energie a vodu. Argumentům o všeobecném zdražování energií nevěří. Pere prý jen tak dvakrát do týdne po třech čtyřech dávkách, členové rodiny se samozřejmě denně sprchují. „Nemůžeme chodit špinaví.“ Za měsíc protočí podle měřáku asi dvacet kubiků.

„Ženské, když jsou doma, se nudí, a tak pořád perou a vaří ohromná množství jídla. To leze do peněz,“ doplňuje Gejza Machala.

A zase ta práce

„Nikdo nás nechce zaměstnat,“ shodnou se tři otcové místních rodin, kteří z dlouhé chvíle zprovodňují škodovku. Na úřadu práce je odbývají s tím, že je má zaměstnat vesnička. „Mohli bysme třeba hlídat děti při odpoledních kroužcích,“ přemítá pan Giňa. Že by o takou práci byl zájem, s tím souhlasí i pan správce. „Jenže když jim řeknu, kolik platíme kvalifikovaným lidem, kteří kroužky vedou, dozvím se, že za ten plat by to nedělali.“

Na dávkách si přijde rodina opravdu k větším penězům. K tomu se nějaká práce sežene načerno, a i když ani to nestačí, jsou tu firmy, jež rády půjčí. Takový Provident je prý ještě mezi nimi šlechtá. Tyto firmy vytlačily i nechvalně známé romské lichváře.

Pan Giňa je také jedním z klientů Providentu: „Pořád mi ten dluh

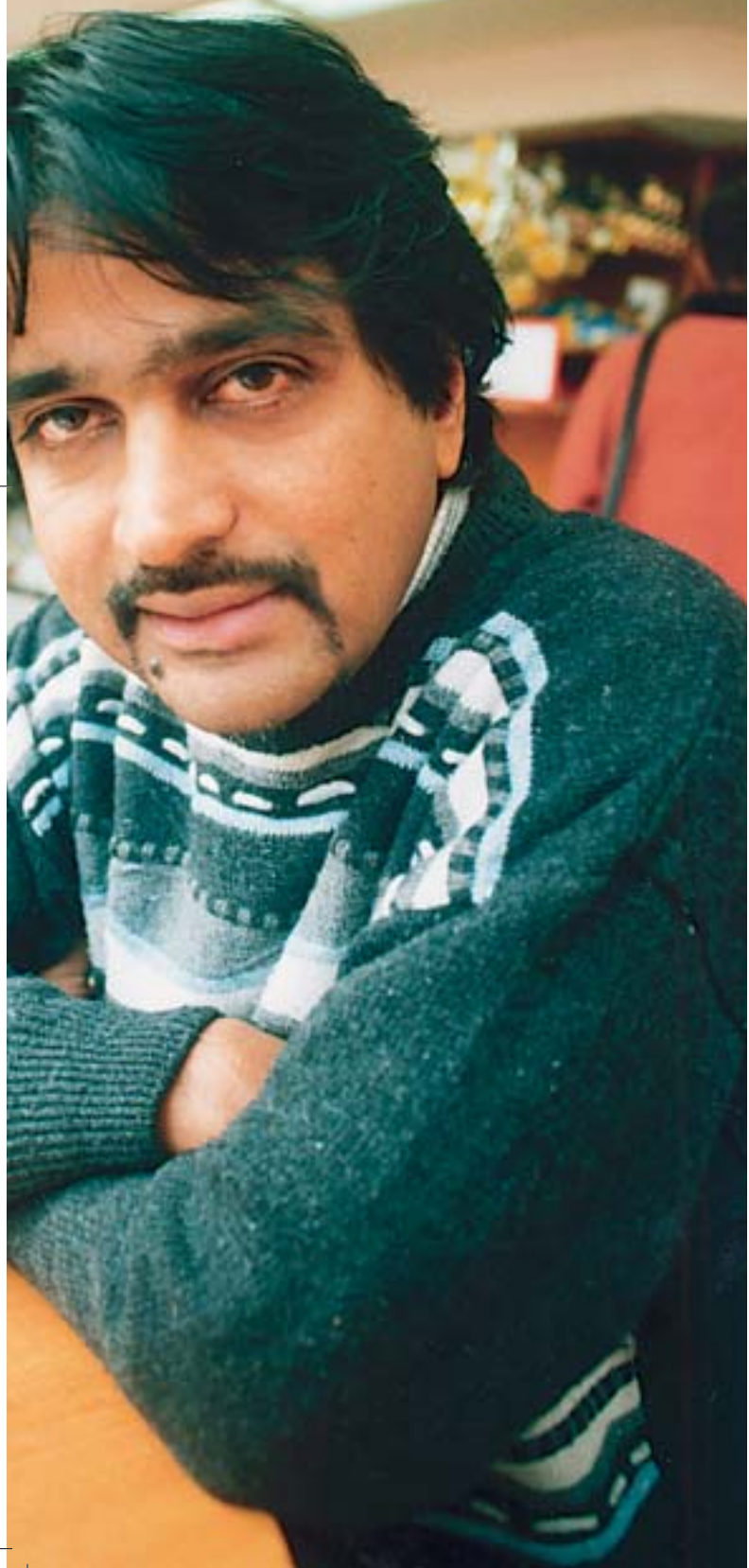

Bez rozdílu pleti

Kumar Vishwanathan – otec myšlenky i realizace

čce soužití

narůstá, je to děsný, nejsem schopný to platit.“ Za půjčení peněz zaplatí klient, který není schopen rychle půjčku splatit, několikrát sobek.

„My jim s dluhy pomáháme, ale až poté, když jdou do sebe a začnou sami platit základní poplatky, tedy nájem, topení, elektřinu...“, informuje pan Machala.

Práce a činnost

„Přijď mi zítra pomoci, budeme uklízet,“ kývne správce na teenagera v zelené bundě s nápisem Brazil. „Z toho kluka něco bude!“ poznamená správce. Brazil ve vesničce nebydlí, ale má tu kamarády, chodí sem na kroužky a pomáhat s provozem. Na rozdíl od místních chlapů samozřejmě zadarmo a rád. „Děti jsou fajn, v těch je naděje,“ říká správce.

Na dveřích centra visí seznam aktivit. Každý den je toho mnoho. Prostory jsou stísněné, do keramické dílny se vejdu například nejvýš čtyři děti. „Nějak se tu ale děti vystřídají. Jsou šikovné. Dopoledne chodí maminky, také je to baví,“ chválí lektorka.

Hlavní náplní kursů pro dospělé je seznamovat obyvatele s principy trhu práce. Samotné pokusy o zaměstnání obyvatel vesměs zkrachovaly.

Zdá se, že obecně více iniciativy projevují ženy. Vedení vesničky si nemůže vynachválit zejména paní Marcelu, účetní, a slečnu Katku, která vede předškolní děti, pomáhá školákům s doučováním a také vede taneční kroužek. I místní obchod je veden nanejvýš profesionálně.

Zaměstnat muže je obtížné, nemají vesměs žádnou kvalifikaci. Občas navíc brání ženám, aby se samy zaměstnaly.

Přátelství navzdory

Třicet řadových domků mělo být přiděleno spravedlivě mezi Romy a Neromy, kterým odnesla bydlení voda v roce 1997, a tak se mělo dokázat, že spolu obě etnika mohou žít v pohodě.

Nápad si ale žádal velkou finanční investici. Mnohamilionová státní podpora nemohla být poskytnuta občanskému sdružení, tedy ani Kumarovi a jeho Vzájemnému soužití. Záležitost se stala průchodnou přes katolickou charitu. Práce byly svěřeny stavebním firmám, ale každá vybraná rodina měla povinnost odpracovat svépomocně minimál-

ně dvě stě hodin. Rodiny se vesměs znaly, byly sousedy ze zaplaveného Hrušova. Pak je navíc sblížila společná práce.

Dnešního návštěvníka překvapí především vzorné zahrádky před velkou většinou domků. „Jsou tu rodiny, které si staví pergoly, sázejí kytky a stromky. Ostatní, hlavně sousedi, také nechtějí být pozadu, tak se snaží.“

Horší je to s údržbou společných prostor. Většina obyvatel má za to, že by se o ně mělo postarat „centrum“.

I když se většina „vesničanů“ bydlení líbí, jsou i tací, co by rádi domek prodali a odstěhovali se do levnějšího bydlení. To jim prozatím znemožňují nájemní smlouvy pouze na dobu určitou.

„Jsem si naprosto jistý, že v případě, že by domky byly jejich majetkem, by je prodali například bohatším olášským Romům.“

Otec myšlenky existence vesničky Kumar prosazoval větší správní a vlastnická práva obyvatel: „Tohle je něco jako další sociální ústav, něco na způsob domova důchodců.“

Kdysi se spor o správní statut vesničky dostal i na televizní obrazovky. Dnes v kanceláři Gejzy Machaly visí společná fotografie obou aktérů, Gejzy a Kumara. „Jo, stále máme na věc rozdílný názor, ale už spolu zase chodíme na pivo.“

Po třech letech ještě není vyhráno. Některé rodiny se potácejí v dlužích, situace se zaměstnaností je kritická. Ale přesto vesnička dokázala to hlavní: obě etnika spolu mohou bez problémů bydlet. Jistě, důležité je, že se již dříve znaly, trpěly spolu za povodní a také to, že třeba o přistěhování další rodiny rozhoduje celá vesnička. ■

I věřící mají v Charitě Ostrava své zázemí

reportáž měsíce

Otázka:

17. listopadu si připomínáme již šestnácté výročí od konání sametové revoluce. V tehdejší Československu svrhla komunistickou nadvládu a stala se symbolem novodobé demokracie. Přesto se i dnes stále v politickém světě objevují tendence komunismus vrátit. Chtěli byste, aby se komunisté opět vrátili k moci? Jak hodnotíte působení současných představitelů komunistické strany na české politické scéně?

Alena Grunzová
nezaměstnaná

Myslím si, že Romové se měli dřív líp. Prostě byla práce, a kdo chtěl, mohl si peníze vydělat. Dnes nás nikdo nechce zaměstnat. Komunisty bych ale zpátky nechtěla. Jsem zvyklá žít v téhle době.

Jan Buchla
student

O minulém režimu slyším akorát ve škole. Já jsem se narodil až po revoluci, takže žádné vzpomínky na komunismus nemám. Současní komunisté, kteří se

pohybují na politické scéně, mě příliš nezajímají. Většinou na ně slyším samé pomluvy.

Monika Kokiová

na mateřské dovolené
Sametovou revoluci jsem sledovala v televizi, bylo to tehdy velké. Měla jsem velkou radost z toho, že komunistický režim padl. Rozhodně bych je dnes znovu volit nešla.

Patrik Demeter

student
Já jsem komunistickou vládu nezažil. Současná politika mě moc nezajímá, ale myslím si, tedy podle toho, co vím alespoň z vyprávění, že je to dnes lepší než za komunistů.

Nedovedu si představit, že bych si nemohl koupit třeba mekáče.

Roman Sivák
taxikář

Moc si na vládu komunistů radši ani nevzpomínám. Bylo to hodně jiné a nebyl jsem spokojen. Komunisty bych dnes určitě volit nešel. Já osobně do politiky moc nedělám, nezajímá mě to.

O krátké paměti

Nárůst preferencí KSČM přivádí v úžas snad všechny rozumně uvažující lidi, kteří ještě neztratili paměť. S nechutí vzpomínám na slova jednoho redaktora Mladé fronty, který v porevoluční době prohlašoval, jak je hrdý na to, že nemá národní hrdost. Bojím se, že tento výkřik ze tmy není ojedinělý.

Autor
Simona Cigánková

Ja tedy národní hrdost cítím a paměť mi slouží docela dobře. Není přeci těžké si pamatovat, co skončilo před 16 lety: komunistická vláda a její policejní stát, spolupráce StB s „experty“ z KGB... Hospodářství, které se komunistům podařilo zdevastovat pár let

po válce tak, že jsme se brzy postavili na roveň zaostalým státům Evropy... Nevinně odsouzení, věznění, popravení a zastrelení při útěcích z ideologického „ráje“... Pokrytecky okázalé uctívání památky obětí 2. světové války v době, kdy bylo přítom doslova

Anketa na www.romea.cz

Chtěli byste, aby se komunisté opět vrátili k moci?

Ano 38%

Ne 62%

Hlasovalo 87 lidí; stav ke dni 15. 11. 2005

Diskusní fórum na www.romea.cz

Přidáváme výběr z příspěvků, které jste nám poslali do naší internetové diskuse.

@ Charlie

Komouši naslibují a hlupáci jim věří. Pak udělají opak. Po válce taky slibovali a pak udělali opak. Jak to bylo s měnovou reformou? Co kecal Zápotocký v rádiu? A co se stalo v pondělí ráno po jeho kecech?

@ No Name

Komunisty zpět nikdy. Uvědomte si, že i kdyby vyhráli volby, stejně ten váš žvanec levnější nebude, ani byty, ani práce, prostě nic, to je jenom iluze. Také si uvědomte, že celé to tunelování, rozkrádání státu, problémy privatizace, transformace ekonomiky a s tím související korupce, to je v první řadě důsledek vlády komunistů; kdybychom byli po válce nadále demokratickou zemí, potom bychom takové problémy ani neznali.

@ Jarmila Mistatová

Myslím si, že je každého věc, koho volí. Musím připustit, že za komunismu bylo sice víc sociálních jistot než dnes (např. byty, práce, bezplatná zdravotní péče

životním rizikem položit karafiát na hroby sestřelených letců na Olšanech...

Nežiji v iluzi, že staré struktury jsou rozmetány do všech světových stran. Jsou mezi námi a daří se jim více než dobře.

Šestnáct let po revoluci jsou tedy komunisté podle preferencí 3. nejsilnější stranou v naší zemi. Získali i hlasy při volbách do Evropského parlamentu. A tak hovoří též za ty, které 40 let perzekuovali, věznili, špiclovali..., hovoří za příbuzné 321 obětí, které nechala totalitní vláda popravit, i za rodiny 3 000 politických vězňů, kteří zemřeli na následky zranění, jež jim způsobili bachaři při výsleších. Běžně tolerujeme a bohužel i z nejvyšších postů podporujeme nástupce těch, kteří odvěkli 200 tisíc lidí do komunistických lágrů. Je obtížně pochopitelné, že jejich rozhodující role při volbě prezidenta v roce 2003 nikomu nevadí – natož prezidentu samotnému. Proč? Máme totiž opravdu krátkou paměť.

Zaujala mne francouzská bohemistka Francoise Mayerová, která výstižně popsala české „potíže s pamětí“ na komunismus. Mayerová zdůrazňuje, že „jiná je paměť bývalých politických vězňů 50. let, jiná tehdejších budovatelů komunismu. Jinak vidí historii chartisté, jinak normalizátoři. Žádný z mno-

ha nabízených výkladů přitom nedokázal opanovat veřejný prostor“. Upozorňuje, že na počátku 21. století Češi nemají žádný shodný racionální pohled na dějiny komunismu – a vzhledem k narůstajícím preferencím komunistů ani nic nenavědčuje tomu, že by tato realita měla doznat zásadního obratu.

Jiná je paměť bývalých politických vězňů 50. let, jiná tehdejších budovatelů komunismu. Jinak vidí historii chartisté, jinak normalizátoři.

Kdysi jsem zaslechla jednoho místopředsedu současných komunistů hovořit v kuloárech ČT o tom, že je sice třeba odsoudit na stalinismu to špatné, ale je třeba vyzdvihnout i jeho dobrou stránku. Šáhl mne sluch? Proboha, copak dobrého nám naši komunisté našli na stalinismu? A tady vidíme: Je jisté, že komunista zůstane vždy komunistou, ať se jeho strana třeba v důsledku zákona prosazovaného Senátem přejmenuje jakkoliv.

Nelze zavírat oči před historickými fakty a nelze tolerovat skutečnost, že se dnešní českomoravští komunisté snaží vetřít se do všech struktur včetně vládních – pokud tam pochopitelně už dávno nejsou.

Protože to vypadá, že se kvůli zářijovým 13,5 % preferencí KSČM (zdroj: STEM) máme sakra na co těšit, je třeba stále připomínat historii i činy totalitních komunistů; neexistuje jiná cesta. A díky za každého člověka, který si to uvědomí. ■

atd.), ale rozhodně to neznamená, že bych chtěla návrat té doby. Ale půjdu-li volit, půjdu volit ČSSD; volím je od počátku, co mi zákon o volbách umožnil volit, a to i přesto, že učinili spousty chyb, každý by měl ale dostat šanci vše napravit.

@ Milan Hermíny

Za komunistů jsem jezdil ven s muzikou, byl jsem, jak se říká, i na Západě v NSR, Rakousku a samo sebou i na Východě v NDR. Nikdy mě nenapadlo, abych tam zůstal a utíkal z domova. Je jasné, žeš potřeboval hafo razítek, ale to je jiná stránka věci, ale to asi znáš. Neříkám, že všechno bylo dobré, ale kdo se nebál práce, ten si vydělal. Byly neustálé kontroly, žeš nemohl jít pomalu ani na

záchod bez občanky, a nebylo možné, aby někdo spal v parku na lavičce.

@ NG

Nedokážu si představit žít v dřívějších komunistických dobách. Myslím si, že bych neměl takové hračky té doby, jako třeba u Američanů, tady by jela Spektra MZ, a v USA už jsou rozběhlé x86 Notebooky s Windows 3.11 :-).

Dneska by ten komunismus byl asi trochu jiný a držel by krok s dobou... Nedokážu si představit, jak by tady fungoval komunismus na úrovni 21. století.

@ ***

Za komoušů byl lepší život pro obyčejné lidi, a to ať už pro Romy, tak i gádže, teď se mají dobře jen ti, co nakradli nejvíc...

komentovaná událost

internetová diskuse

Připravili **Jana Šedivcová**
a **Tomáš Bystrý**

7

fotoanketa

Erika Janičová na mateřské dovolené

Když byla sametová revoluce, byla jsem malá. Vzpomínám si na to jen matně. Dnes bych komunisty určitě nevolila. Maminka mi o nich hodně vyprávěla a myslím si, že lidé se tehdy neměli dobře. Proto se pozastavuji nad tím, že je pořád volí tolik lidí. Domnívám se ale, že mladá generace už by je znovu nevolila.

Pavel Rubeš

důchodce

O sametové revoluci mě na Národní třídě málem zmlátili esenbáci, ale našťásti jsem utekl. Vzpomínám si, že až po třech dnech jsme se dozvěděli, co se stalo a co bude dál. Po tolika letech nesvobody to byl nádherný pocit. To, že se komunisti pořád drží ve vládě, přisuzuji tomu, že je to prostě v českém národě prorostlé. Chce to čas. Komunisty bych nikdy nevolil, i když si myslím, že mírná orientace doleva není na škodu.

Josefa Gabčová

pracovnice realitní kanceláře

Myslím si, že dřív nám bylo lépe. Teď není práce, musíme se bát o děti. Za komunistů to šlo jinak. Když někdo nechtěl pracovat, prostě ho zavřeli. Bylo to tvrdé, ale fungovalo to. Když byla demonstrace na Václaváku, nebyla jsem tam, bála jsem se. V tu dobu jsem byla ráda a doufala jsem, že nová vláda bude lepší. Ale bohužel. Dnes bych komunisty klidně znovu zvolila.

Věra Kolečková důchodkyně

Ze sametové revoluce jsem měla radost, doufala jsem ve změnu k lepšímu. K dnešnímu politickému světu jsem ale dost skeptická. Kdybych neměla děti, z důchodu bych nevyžila. Komunisty bych přesto znovu nikdy nevolila. Naopak - zrušila bych je. Pošpinili celý stát.

Marie Tajzová

na mateřské dovolené

V revolučním roce mně bylo 18 a šla jsem demonstrovat na Václavák. Moc jsme tomu ale tehdy nerozuměli. Bohužel si myslím, že to, co jsme chtěli, jsme nedocílili. Dnes máme my Romové mnohem více problémů, hlavně co se týče zaměstnání. Klidně bych komunisty znovu zvolila.

Já nejsem

„Tati, proč Lukáš není Rom, když jsme si ho taky vzali z kojeňáku?“ ptá se František zavrtaný do peřin, když mu tatínek přišel dát dobrou noc. „Ale on je taky, napůl,“ vysvětluje tatínek. „Nejsem, to není pravda, já žádný Čikán nejsem! Jsem Čech,“ brání se Lukáš.

Tento úryvek je ze scénáře filmu, který měl premiéru v červenci 2002 na MFF v Karlových Varech a v kinech se objevil v září téhož roku. V příběhu si manželé v hereckém obsazení Ivana Trojan a Petry Špalkové

adoptují dvě romské děti. Možná už tušíte, že film Terezy Boučkové, o kterém píší, nese název Smradi. Ke svému romskému původu se v něm takřka nehlásí čtrnáctiletý Lukáš, nejstarší ze všech tří bratrů a polo-

viční Rom. Roli ztvárnil dnes už sedmnáctiletý Jan Cina, mimochodem i ve skutečnosti poloviční Rom. Jeho otec je romského původu, matka je Češka. Veselý a usměvavý mladík se narodil v Praze, kde studuje tře-

tím rokem hudebně-dramatický obor na Pražské konzervatoři. Kromě Smradů hrál také ve filmu Černý slzy a zahrál si i jednu z menších rolí v seriálu Dobrá čtvrť, který v září začala vysílat Česká televize.

žádnej SMRAD!

rozhovor

Honzo, my se spolu nějaký ten pátek známe. Jsme skoro stejně staří. Pamatuji si, když jsi ještě chodil na základní školu, že už jsi tehdy tíhl k herectví. Vzpomínám si taky, jak jsi mi tenkrát, když jsme na mezinárodním festivalu Khamoro tak blbli a tancovali, slíbil, že až budeš slavný herec, občas mi nějaký ten volňásek na představení věnuješ... Doufám, žes nezapomněl!? Ale teď vážně – myslíš si, že jednou skutečně budou divadelní jeviště či filmové plátno tvojí parketou, když ses rozhodl pro studium konzervatoře?

Ano máš pravdu, už odmalička jsem chtěl být herec. Věděl jsem, že je to moje životní poslání. Když jsem se pak ale setkal s tím, co je to divadlo nebo film, zjistil jsem, že to není nic jednoduchého, jak jsem si myslel. To mě vlastně potom taky odradilo napsat do přihlášky na střední školu právě konzervatoř. Pak jsem se ale rozhodl, že to přece jenom zkusím a vedle konzervatoře jsem do přihlášky na střední školu napsal ještě gymnázium. Kdyby ta konzervatoř náhodou nevyšla. Přijímací zkoušky jsem udělal na obě školy. A tak jsem se rozhodl, že půjdu raději na konzervatoř, než abych se trápil někde na gymplu, když můžu dělat to, co mě baví. Takže to je důvod, proč jsem si vybral právě tuhle parketu, tuhle cestu. Na konzervatoři jsem fakt šťastnej!

Jsi ve třetím ročníku. Jak zvládáš učivo? Které předměty ti moc k srdci nepřirostly?

Právě nedávno jsem přišel na to, že ve škole fakt není žádný předmět, který by mě nebavil. Nemáme tam matematiku, fyziku a ani chemii, které nesnáším, takže jsem ve škole naprosto spokojen.

Co kromě školy ještě děláš?

Nestíhám toho moc, ale snažím se chodit na některé kroužky. Protože už asi od třetí třídy tancuji a tanec mě docela baví, navštěvuji jeden taneční kroužek. Pak taky stíhám improvizáční kroužek, kde hrajeme divadlo. Tam chodím i s několika spolužáky ze školy. Když mám občas čas, což je teď opravdu málokdy, chodím na hodiny zpěvu k jedné profesorce.

Zpíváš rád?

Jo, vlastně mě teď hodně zaměst-

nává taky to, že jsme společně se čtyřmi spolužáckami založili skupinu. Jmenuje se Olats otesoc. Už máme za sebou pár menších koncertů a chtěli bychom, aby se o nás trochu víc vědělo. A styl, který hrajeme? My jsme to nazvali začínající sekta uctívající hudebních štěků, to jsme prostě my!

Zajímavý styl hudby... Dokonce i zajímavé obsazení. Taky by se mi líbilo mít skupinu jen se členy opačného pohlaví, umíš si to zkrátka dobře zařídit. Jak jsi na tom vůbec s děvčaty, láskami? Je ti sedmnáct...

No, holky jsou všude kolem mě, i když je to s nimi někdy dost těžké, ale bez nich by to bylo ještě těžší. Mám od letních prázdnin vztah s jednou holkou, ale nevím, jak dlouho bude vážný. Já když chodím s nějakým děvčetem, tak to vždycky беру hrozně vážně a mám vždy jasnou v tom, co chci.

Máš bezesporu během týdne dost práce, na to že jsi tak mladý. I já tuhle větu slyším od rodičů, známých či kamarádů. Ale každý se někdy musí odreagovat a odpočinout si. Co tě dobývá a jak relaxuješ?

Nejlépe se odreaguji tak, že přijdu domů, nemusím nic dělat, pustím si nějakou muziku a čumím doblba. Prostě se úplně vypnu a toho nejlépe docílím, když jsem doma sám. Někdo se třeba odreaguje tak, že jde večer s kamarády pít nebo někam tancovat. Samozřejmě taky chodím, hlavně se spolužáky. Chodíme se bavit kamkoliv, ale mně to energii spíš vybíjí než dobývá. Většinou mi po takových večírech bývá blbě, takže to za relaxaci nepovažuji.

Jsi tedy introvert? A zároveň přesný příklad toho, že herec, který na divadelním jevišti rozdává radost a působí jako nejšťastnější na světě, je v soukromí vskutku uzavřený a samotář?

Přesně tak to je, to máš pravdu. Protože když je herec na jevišti, je to jednoduché v tom, že se schová za někoho jiného, takže to vlastně není on. Já jsem zkrátka tak trochu introvertní jinoch. Sourozence žádné nemám, ale mám psa, teda ona je to fena, a to je takový můj souzorec. D

Ď Oba jsme ve věku, kdy pohlížíme na různé věci úplně jinak než dospělí, než naši rodiče. Určitě si doma jako všichni náctiletí někdy s rodiči vyměňuješ názory. Jak si s nimi rozumíš?

Problémy samozřejmě taky máme. Ale když se třeba pohádáme, většínou pak zjistím, že pravdu zkrátka mají oni. To mě vždycky hrozně štve! Protože já jakoby cítím, že mám být tím revoltujícím pubertákem, ale zároveň vím, že prostě mají občas v něčem pravdu a já s nimi souhlasím. Takže se to ve mně často krátá pere.

Ted' nevím, jestli to je dobře položená otázka, ale neodpusť si ji: cítíš se být víc „romákem“, nebo Čechem?

Ono je to takové zvláštní. Já jak jsem napůl Rom, tak vlastně na všem vidím jak to špatné, tak to dobré. Někdy mám opravdu dny, že se cítím být hrozným Romem, všechny objímat a říkat – jo, já jsem „romák“! Nedávno mě neuvěřitelně překvapilo, když jsem ve třídě jen tak namátkou řekl, že jsem Rom, jak z toho byli všichni jakoby nadšení, což mě hrozně potěšilo. Nevěděl jsem totiž, jak zareagují. Někdy ale, zvlášť když na ulici potkám nějaké blbečky, a je jedno, jestli jsou bílí nebo černí, ale právě když jsou

černí a vidím, co vyvádějí, říkám si: ne, tohle prostě ve mně není!

Veřejnost má dost zkreslené představy o Romech, nezná jejich zvyky a tradice a média je mnohdy prezentují jen po negativní stránce. Co říkáš na to, že se v posledních několika letech ukazují zejména mladí Romové v médiích i pozitivně? Vyhrávají v SuperStar, pracují jako hlasatelé v televizi, jsou hlavními aktéry reality show...?

Určitě to sleduji. Akorát mě na tom zaráží, že to všichni moc zviditelňují a kladou velký důraz na to, že to jsou právě Romové. Zrovna například u toho Vlasty Horvátha ze SuperStar mi vadilo, že se o jeho původu moc mluvilo a všem se hrozně podsouvalo, jak je to skvělé, že je to zrovna Rom. Proč zbytečně opakovat, že je Rom a jak je to skvělé, než třeba probírat, jaký je dobrý zpěvák? Samozřejmě že je fajn, že vyhrál celou soutěž zrovna Rom a že to možná i něčemu pomůže, ale jinak mi to přišlo zbytečné o tom tolik mluvit.

Jak jsi na tom s popularitou? Poznávají tě lidi třeba v metru, na ulici? Oslovují tě?

Ujišťuji tě, že jsem popularitu jako takovou na vlastní kůži nepocítil. Možná vlastně jednou, to bylo nějak hned po premiéře Smradů a jel jsem v metru, kde naproti mně seděla parta mladých lidí. Pořád se na mě koukali, takže jsem měl pocit, že mě asi poznali. Pak se to taky probíralo na základce, ale to bylo v takovém věku, kdy moji spolužáci ten film vůbec nepochopili. Říkali: ty jsi byl fajn, ale ten film byl blbej. Smradi totiž není film pro čtrnáctiletého diváka.

Jak ses vůbec ke Smradům dostal?

Bylo to díky takovému mému andělu strážnému, kterým je asistentka režie Milena Kropáčková. Jednou mě uviděla při konkursu na reklamu na bonbony. Zřejmě jsem ji něčím zaujal, a tak o mně řekla Zdeňkovi Tycovi. Ten pak k nám přišel domů, řekl, že se mu líbím, a pak se zanedlouho začalo natáčet...

Vzpomínáš na natáčení Smradů rád? Byla to pro tebe velká zkušenost?

Zkušenost to byla opravdu velká, ta mě vlastně v té době odradila od herectví. *(smích)* Viděl jsem, že je to často krát dost náročná a nelehká práce. Bylo mi tehdy třináct čtrnáct a toužil jsem stát se režisérem. Přišlo mi tenkrát

hrozně zajímavé, když jsem viděl, co režisér na place dělá. Možná mě to ovlivnilo hlavně díky tomu, že Smrady režíroval Zdeněk Tyc, který je znám tím, že je klidný režisér. Zdálo se mi, že všechno zvládá levou zadní, a tak jsem si tehdy říkal, že práce režiséra je asi mnohem lehčí než práce herce. Určitě to tak ale není. Na natáčení Smradů vzpomínám hrozně rád. Byl tam docela malý štáb, takže jsme se všichni velmi dobře znali. Všichni se tam o nás starali. I já jsem se staral o své bráchy z filmu, byl jsem jejich kápo, což bylo taky fajn...

Jak se třináctiletý nebo čtrnáctiletý klučina doma učí scénář filmu? Dokázal jsi skloubit učení textů a učení ve škole? Pro takového kluka je to přece dost namáhavé, ne?

Určitě to bylo někdy složité. Myslím si, že jsem tam v té době možná tak trochu dospěl, poznal jsem mnoho nových věcí. Scénář jsem se vždycky učil s mámou, a to tak, že jsme se ze dne na den učili obraz na další den. To šlo vcelku rychle.

Pojďme k tvé menší roli v seriálu Dobrá čtvrť, který nedávno odvysílala Česká televize. Hraješ invalidního studenta gymnázia; jak ses k té roli dostal?

To bylo zas díky tomu mému andělu strážnému, paní, která mě dostala i do obsazení ve Smradech. Ta mě skutečně provází celou mou malou hereckou kariérou. Ale tahle role je fakt malá, není potřebná pro děj seriálu. Nedávno jsem ale od někoho slyšel, že se má točit druhá série seriálu. Tak si říkám, jestli se třeba vozičkář nezmění v hlavní seriálovou postavu. To by bylo fajn, ale asi by to nemělo velkou sledovanost. *(smích)*

To si nemyslím. Neměl bys být k sobě až tolik kritický, i když je kritika někdy potřebná, to znám. Když napíšu nějaký zrovna ne moc povedený článek a máma nebo šéfredaktorka Jarka mi ho lehce zkritizují, nakopne mě to k tomu, dělat práci dobře. A to platí určitě i do budoucna. Mimo chodem, otázka na závěr: kde se vidíš tak za pět osm let?

No tak jestli úspěšně dokončím Pražskou konzervatoř, budu buď nezaměstnaný, nebo budu někde vypomáhat v nějakém baru. Anebo se rozjede moje hvězdná kariéra a dostanu angažmá, budu hrát ve spoustě nových seriálů, budu mít spoustu peněz, spoustu holek a moje skupina bude slavná. Nevím, je to ve hvězdách. ■

Malý šibal-karatista

Karate patří mezi tradiční bojové sporty. Není to však pouze sport, ale také životní styl, který pomáhá vytvářet vnitřní rovnováhu a zvyšuje životní kondici. Devítiletý Pavlík Žiga je malý karatista a pere se nejen na zápasech, ale také doma se svou malou sestřičkou.

Skarate jsem začínal asi v osmi letech, rozpovídal se maličký Pavlík Žiga. Za tímhle šibalským romským klukem jsem se rozjela do Plzně, kde bydlí s rodiči a dvěma sestrami. V plzeňském klubu Narama začal také svou sportovní kariéru. „Na karate mě přihlásil tatínek,“ pokračoval Pavlík ve vyprávění o svých sportovních začátcích. Jeho otec se také věnoval karate a chtěl, aby jeho synovi nikdo nenamlátil a aby si prostě dokázal sjednat pořádek. A samozřejmě také aby se „jen tak neblákal po ulicích“ a měl nějakého koníčka.

Válečné umění karate obsahuje neomezené množství praktik a různých technik. Karate je neomezený rozvoj fyzických a duševních sil jedince. Každý den přináší novou příležitost zlepšit se oproti předchozímu dni. Skuteční karatisté přirovnávají svůj sport ke schodišti, které nikdy nekončí. Každý krok přináší jedince blíž k cíli. Ale neomezený cíl je velmi vysoko. Tato měřítka se vztahují k barvě pásu (dosazené úrovni) – od nejsnadnějšího bílého po ten nejlepší, který má černou barvu. Každý jedinec se najde v jednotlivé úrovni tréninkového úspěchu. Všechno spolu souvisí, konečný cíl nemůže být snížen k pouhému dosáhnutí jedné úrovně. Cíl je spíš pokročit, zlepšit se a dosáhnout v kontextu neustálého trénování a hledání. Základní techniky tradičního karate zdůrazňují jednotu celého těla při vykonání každé jednotlivé techniky (TSUKI – úder rukou, KERI – kop, UKE – blok atd.).

„Strašně mě tenhle sport baví.

Našel jsem si na tréninku spoustu kamarádů,“ vypráví dále malý karatista. Žádné romské děti ale do Naramy na karate nechodí. Je to poměrně zvláštní, neboť právě v oddílech bojových umění většinou bývá romských dětí hodně. „Bojové sporty prostě Romy baví,“ směje se Pavlova maminka.

A jestli i tenhle malý šikovný kluk musel čelit problému rasismu? Bohužel ano. „Chodí tam jeden kluk, který mě nemá rád. Chtěl jsem se s ním poprat a ukázat mu, že jsem lepší, ale táta mi poradil, že to nemám dělat. Že mám radši odejít a zachovat si důstojnost,“ říká Pavlík a já mám dojem, že mu je mnohem víc než devět.

V létě ale Pavel onemocněl. „Potom, co se mu špatně dýchalo a byl pořád unavenější, jsme zjistili, že má astma. Okamžitě tedy musel karate zanechat,“ říká trochu posmutněle paní Žigová, Pavlova maminka. Ihned ale dodává, že to rozhodně neznamená, že by se Pavel válel doma. „Chodím na počítače,“ chlubí se hned Pavlík a je vidět, že tohohle chlapáka rozhodně zdravotní potíže neskolí. Do života má spoustu sil a energie. Určitě mu ji také dodávají i jeho dvě sestřičky, jedna mladší a druhá naopak starší. Pavlík je prostředníček. „S malou Baruškou se pořád pereme, ona mě vždycky zmlá-

tí,“ směje se Pavlík a pak podotýká, že ji už nějaké ty chvaty učí. „Doufáme, že se Pavlův zdravotní stav zlepší a že bude moct znovu sportovat,“ dodává maminka. „Moc bych chtěl pokračovat a získat další barevné pásky, zatím mám jen bílý, a chtěl bych doká-

zat, že jsem dobrý,“ končí své vyprávění okatý Pavlík a já mu přeji, aby jeho nemoc odstoupila a tenhle kluk mohl vybit svou energii, které má nadbytek, a ukázat světu, že Romové dokážou v bojových uměních skutečně vyniknout. ■

Se sestrami

Slovenský soud: Pozitivní diskriminace je protiústavní

Část slovenského antidiskriminačního zákona, která umožňovala zvýhodňování romské menšiny při získávání práce nebo vzdělání, je protiústavní. Podle rozhodnutí ústavního soudu totiž slovenská ústava zakazuje jakoukoli diskriminaci na základě příslušnosti k rase nebo etnické skupině, a to včetně takzvané pozitivní diskriminace. Zákon, který v zemi platí od loňského července a který zakazuje diskriminaci lidí na základě pohlaví, náboženského vyznání, národnosti, rasového původu, sexuální orientace nebo zdravotního stavu, napadla u ústavního soudu vláda. Považovala normu za protiústavní, protože ve schválené podobě řešila diskriminaci na základě příslušnosti k rase nebo k etnické menšině diskriminací jiných občanů země.

„Slovenská ústava připouští zvýhodnění nezletilých, žen a zdravotně postižených. Každá jiná norma, která zavádí zvýhodnění jisté skupiny obyvatel a nemá přímou oporu v ústavě, je ale porušením základního principu rovnosti,“ uvedl v odůvodnění rozhodnutí předseda ústavního soudu Ján Mazák. Problematické bylo podle něj také to, že napadené ustanovení zákona neuvádělo ani žádné časové omezení pro poskytování výhod.

Ministr spravedlnosti Daniel Lipšic rozhodnutí ústavních soudců označil za „velký krok v ústavním vývoji Slovenska“. „Takzvaná převrácená nebo pozitivní diskriminace není o nic lepší než negativní. Ústavní soud jasně řekl, že jakákoli forma diskriminace porušuje rovnost občanů před zákonem,“ prohlásil Lipšic. Mezi představiteli romských politických stran a sdružení vyvolal verdikt rozporné reakce. „Je to katastrofa. Každý, kdo zná situaci, v jaké se Romové na Slovensku nacházejí, musí vědět, že je třeba, aby alespoň dočasně podobné zvýhodňující opatření platilo,“ řekl předseda Parlamentu Romů Slovenské republiky Ladislav Fízík. „Denně se setkáváme s tím, že Rom nedostane práci jen proto, že je ‚černejší‘, a také naše děti mají problém dostat se do škol,“ řekl Fízík.

Na druhé straně ale Jozef Červeňák z Romské občanské iniciativy s rozhodnutím ústavního soudu souhlasí. Podle něj by pozitivní diskriminace Romů mohla vyvolat spíše negativní reakce dalších občanů země. Zároveň ale vyzval vládu, aby věnovala daleko větší pozornost řešení problémů Romů a vyčlenila ze státního rozpočtu víc prostředků na uskutečnění různých programů pro Romy, než tomu bylo za uplynulých patnáct let.

Korán byl poprvé přeložen do romštiny

Sarajevo 3. října

Korán byl vůbec poprvé v historii přeložen do romštiny. Romským překladem svatých knih islámu mohli lidé poprvé zalistovat v hlavním městě Bosny a Hercegoviny.

Samotného překladu, který trval sedm let, se ujal populární makedonský zpěvák Muharem Serbezovski. Romskou verzi hodlá zdarma rozdělit mezi bosenské Romy, jejichž počet se odhaduje na 10–40 tisíc.

Více než dvě pětiny z 3,8 milionu obyvatel Bosny a Hercegoviny vyznávají islám. Necelá třetina občanů jsou pravoslavní, 17 procent pak katolíci. Korán je pro muslimy tím, čím je pro křesťany bible. Písmo obsahuje v jednotlivých kapitolách, nazvaných sůry, přikázání a životní zásady. Islám má pět základních pilířů. Muslimové vyznávají jediného boha Alláha, pětkrát denně se modlí, každoročně drží v měsíci ramadánu půst, dávají almužnu na charitu a alespoň jednou za život by se měli vypravit do Mekky.

Mezinárodní organizace romských žen zvolila své zástupkyně do EFRT

Budapešť, 21. 10. 2005, (ROMEIA)

Část členek mezinárodní organizace romských žen International Roma Women Network (IRWN) zvolila tři zástupce a devět náhradníků IRWN do Evropského fóra Romů a trevelerů (EFRT).

IRWN bude v EFRT zastoupena Letitií Markovou z Rumunska, Sorayou Postovou ze Švédska (současná prezidentka IRWN) a Mirandou Vuolasrantaovou z Finska. „Vzhledem k tomu, že

členkami IRWN jsou Romky z celé Evropy, nejen ze Skandinávie, kde ani počet Romů není zdaleka tak vysoký jako třeba ve střední Evropě a na Balkáně, spravedlivého geografického zastoupení nebylo úplně dosaženo. Také generálně není zastoupení úplně v pořádku. Všechny tři zvolené zástupkyně spadají spíše do kategorie matek již spíše dospělých dětí navzdory tomu, že členkami IRWN je také dost mladých, vzdělaných a schopných Romek,“ uvedla pro Romský informační servis

(www.romea.cz) Yveta Kennetyová, jedna z členek IRWN.

Podle ní se voleb tří hlavních zástupkyň IRWN mohly zúčastnit pouze zakládající členky IRWN, část členek, které k volbám přijely (některé ze zahraničí), se musela vzdálit. „Bylo to odůvodněno tím, že účast jen přítomných členek na volbách by nebyla spravedlivá vůči ostatním členkám, které se voleb zúčastnit nemohly. K volbě náhradníků však již byly přizvány všechny zúčastněné členky,“ uvedla Kennetyová.

Očkování proti „běžné chřipce“, čekání na pandemii a „ptačí chřipka“

Vsoučasné době jsme svědky hysterie mezi občany České republiky a ostatních evropských států, kteří na základě informací z médií mají obrovský strach z takzvané „ptačí chřipky“. Jednoduchou analýzou zjistíme, že se zde směšují tři základní formace:

Epizootie ptačí chřipky u ptáků

Virus ptačí chřipky je ve své podstatě až na vzácné výjimky téměř nepřenositelný na člověka. Stejně tak lidské viry chřipky jsou nepřenositelné na ptactvo. Viry ptačí chřipky se množí v zažívacím traktu tažných ptáků a jsou vylučovány trusem. U tažných ptáků viry chřipky nezpůsobují žádné výraznější příznaky onemocnění. Jestliže se tažní ptáci dostanou do chovů drůbeže, kde mají zcela volně k dispozici krmení, pak svým trusem roznášejí původce mezi hrabavou drůbeží, která na onemocnění velmi rychle zemí. Ptačí chřipka, jak již bylo řečeno, se nepřenáší na člověka a přenos je zcela výjimečný a statisticky zanedbatelný. Když si představíme, že se virus chřipky přenesl na 100 osob z dvoumiliardové populace JV Asie, kde v úzkém kontaktu žijí hrabavá drůbež, tažní ptáci a lidé za snížených hygienických podmínek, pak si uvědomíme, jak malé číslo to je. Navíc takového podmínky nenajdeme nikde v Evropě.

Vznik nového pandemického kmene

Vznik nového pandemického kmene je vždy spojen s tzv. antigenním shiftem neboli zlomem chřipkového viru. K němu dochází tehdy, jestliže se smíchá genetická informace ptačího a lidského chřipkového viru a nový virus nese znaky vysoké nemocnosti a úmrtnosti ptačí chřipky a část, kterou přináší lidský chřipkový virus, umožňuje šíření z člověka na člověka. Místo, kde dochází nejčastěji k mixování obou virů, je dýchací trakt prasat. JV Asie je právě místo, kde je nahloučena velká část populace lidské a kde vedle sebe existují velmi blízko chovy drůbeže a chovy prasat.

Očkování proti běžné chřipce

Očkování proti běžné chřipce má velký význam u mladé zdravé populace, kde snižuje nemocnost pětikrát až šestkrát. Význam očkování proti chřipce je však daleko vyšší u starších a nemocných osob. U nich je očkování schopné zabránit hospitalizacím až v 70 % a úmrtím v 80 %. Chřipka ale i přes provedené očkování u poloviny očkovaných starších osob vznikne, probíhá však lehce. Proto by se mělo očkování proti chřipce dít hlavně u starších a nemocných. Pravidelné očkování proti chřipce znamená také, že očkované osoby mají zkušenost s očkovacím kmenem chřipky. Pokud by se takový kmen objevil jako součást nového pandemického kmene, pak by s největší pravděpodobností očkované osoby měly částečnou zkříženou ochranu. Na chřipku v mezipandemickém období (mezi dvěma pandemiemi, které se objevují jednou za 40 let), umírá za pět let tolik osob jako během jedné pandemie, a tak strašení pandemií a jejím vlivem na nemocnost a úmrtnost je zavádějící.

Je téměř jisté, že nový pandemický kmen se neobjeví v sezoně chřipky 2005–2006 a že je nutné se nechat očkovat proti tzv. běžné chřipce každý rok. V případě nedostatku vakcíny bychom měli galantně dát přednost nemocným a starým lidem, kteří jsou ohroženi chřipkou na životě. ■

Prof. MUDr. Jiří Beran, CSc.,
Subkatedra tropické a cestovní medicíny IPVZ, Praha,
Klinika infekčních nemocí, Fakultní nemocnice Hradec Králové

Virus ptačí chřipky je ve své podstatě až na vzácné výjimky téměř nepřenositelný na člověka.

O injekci muja e „chripka“, o užaripen pre pandemija the „le čiriklengeri chripka“

Akana dikhas, hoj maškar o manuša pro Čechi the andre Evropa hin bari histerija, bo o manuša daran, te na chuden le „čiriklengeri chripka“, sar pal late den furt дума o medija. Te keraha na bari analiza, ta dikhaha, hoj šunas pal o trin informaciji, save pen thoven kijapeste:

E epizootija, te hine nasvale o čirikle

O virus, so les vičinen „le čiriklengeri nasvalipen ptačí chřipka“ o manuša ča avka maj našti chuden. O čirikle tiš le manušendar e chripka na chuden. O viri, savendar o čirikle chuden o nasvalipen, pen keren andre džombra le čiriklengeri, save džan baro drom het thanestar, kaj dživenas linaje. Palis len o čirikle chinen avri. Kajse čirikle korkore nasvale nane. Te džan kajse čirikle maškar o kachňa, abo maškar o čirikle, kaj hin čhivkerdo o zamos, ta palis lengere khulendar chuden o nasvalipen o kachňa-papiňa, abo aver čirikle, save vičinas „hrabavá drůbež“. Sar chuden o nasvalipen jon, ta takoj meren. Imar phenđam, hoj „le čiriklengeri nasvalipen ptačí chřipka“ o manuša na chuden. Te pes oda ačhol, ta ča andro but ciknoro procentos. Te dikhaha, hoj andre teluňi Asija chudle o virusis ča šel manuša duje milijardendar, u mek odoj dživen paš pende o kachňa-papiňa „hrabavá drůbež the o čirikle, so phiren than thanestar, the o manuša, so na likerem lačhi higjena, ta dikhas, hoj o manuša but na nasvalon. Kajse paramentri ňikhaj andre Evropa na dikhaha.

Sostar šaj avel o nevo pandemicko kmeňos (epidemija)

Nevo pandemicko kmeňos džal jekhetanes le antigenno shiftoha, abo sar pes phenel, o chripkovo virusis pes phagel. Phagel pes akor, te pes thoven andre peste o genetické informaciji le čiriklengeri the le manušengere chripkovo virusistar. Pre nevo virusis šaj nasvalon but manuša, bo džene šaj meren, bo palis imar šaj kajso nasvalipen chudel manuš manušestar. Soduj virisi hin jekhetane pes nekhbuter miksinen maškar o bale. O bale ličinen tele the le manušengere chripkovo virusis the le čiriklengeri. Andre teluňi Asija hin idealno than vaš o nevo pandemicko kmeňos, bo odoj dživen pro jekh than but džene manuša, so likerem the le balen the le kachňen-papiňen čiriklen (hrabavá drůbež).

E vakcina muja e chripka

Hin lačhes, te e vakcina muja e chripka chuden o terne manuša, bo la terňa populacija e vakcina pandžvar abo šovar buter sajinel. Mekh feder hin, te e vakcina chuden o phureder the nasvale manuša. Kajse manušen e vakcina but sajinel. Andro 70% na kampil len te lel andre špitala the andro 80% o manuša na meren. O phureder manuša e chripka šaj chuden, afe na avka zorales. Vašoda hin feder te e vakcina chuden o nasvale the o phureder manuša. Te chuden o manuša e vakcina sako berš, ta hine sajimen. Te pes kajso virusis thovela jekhetanes le čiriklengeri virusiha, the olestar pes kerela nevo pandemicko kmeňos, ta o manuša, save chudle e vakcina muja e chripka, na mušinen avka te daral. Pre chripka maškar o duj pandemiji (jekhvar vaš o 40 berša) meren tel o pandž berš ajci manuša sar andre jekh pandemija. Vašoda na kampil avka but te daral. Akana šaj phenas, hoj o nevo pandemicko kmeňos andre sezona 2005–2006 na avela. Manušenge kampil te chudel e vakcina muja e chripka sako berš. Te phenena o doktora, hoj len ajci vakcini nane, ta o amen o terne, len šaj mukhas vaš o phureder the nasvale manuša, bo jon šaj pre chripka meren. ■

Kokos je na
povrchu
tmavý, uvnitř
má pak
sladkou
bílou dužinu.
Podobně
jsou na tom
romské děti,
které
vyrůstají
v bílé rodině.
Taková malá
kokosátka.

Kokosátka

Vždy jsem chovala obdiv k rodinám, které se rozhodly adoptovat si dítě. Vážila jsem si jejich odhodlání a síly. A co teprve, když se klasická bílá neboli (chce-li) gádžovská rodina rozhodne vzít si k osvojení romské dítě? Poslední říjnový víkend jsem byla pozvána na setkání právě těchto rodin. A má úcta k nim ještě mnohonásobně vzrostla.

Projekt Naše romské dítě

Projekt Naše romské dítě se zrodil z nápadu Martiny Vančákové. „Již delší dobu se s manželem chystáme k pěstounské péči o dvě romské děti. Zajímám se o tuto problematiku dlouho a zjistila jsem, že pro takové rodiny, jako jsme my, neexistuje žádná zázemí, žádné ucelené informace. Jsem zvyklá na to, že když něco potřebuji a nikdo mi nepomůže, musím věci řešit sama. Tak jsem se pustila do tohoto projektu,“ řekla časopisu Romano vodi Vančáková.

Romské děti vyrůstající v náhradní rodinné péči u neromských rodičů se ocitají mezi dvěma světy. Neromský svět jejich nové rodiny se pro ně stává jakýmsi životním základem, zároveň se však setkávají s bolestnou zkušeností a jsou tímto majoritním světem odmítáni. Okolí jim neustále předhazuje jejich biologický, tedy romský původ. Samy děti však romský svět mnohdy vůbec neznají. Ze svých biologických rodin odcházejí většinou kolem jednoho až dvou let často brzy po narození a jejich kontakt s Romy bývá velmi omezený. Cílem projektu Naše romské dítě, který byl zahájen před nedávnem a má před sebou podle mého názoru velkou budoucnost, je nabídnout romským dětem a jejich neromským rodinám nástroje, kterými mohou pomoci nastartovat utváření pevnější osobní identity dítěte tak, aby byl

výsledkem sebejistý člověk, čerpající sílu z obou svých kultur. Velkým plusem celého projektu je bezesporu také příležitost ke vzájemnému setkávání pěstounských a adoptivních rodin a jejich dětí. „Všechny děti jsou stejné – je jedno, jestli bílé, černé nebo puntikované. S tímhle asi začíná každý adoptivní nebo pěstounský rodič. Ale bohužel časem se pak vždy ukáže, že to není úplně jednoznačná pravda. Faktem zůstává, že rodiče romských dětí musejí řešit některé problémy, se kterými se rodiče dětí neromských neseškávají,“ sdělila mi organizátorka.

„My máme úlohu o to těžší, že pokud jsme jako Češi vyrůstali v běžné české rodině, nemůžeme o romské identitě moc říct. Musíme nejprve sami přijmout to, co chceme svým dětem předat. Poznat romskou kulturu, to nejlepší, co v ní je – romskou hudbu, pohádky, také historii a romské osobnosti, romské umění a zvyky. Teprve potom můžeme s romskou kulturou a identitou začít seznamovat svoje romské děti. Je důležité posílit sebevědomí dítěte, ukázat mu bohatství jeho národa. Zároveň je důležité, aby se v určitém věku dítě na rovinu dozvědělo, s jakými problémy se může v životě potýkat proto, že je Rom. Určitě je lepší, aby se to dozvědělo ve vhodné chvíli od nás, než aby samo, bez naší podpory a nepřipravené, tvrdě narazilo na realitu,“ dodala Vančáková.

První setkání „spřátelených rodin“

Poslední říjnovou sobotu se v pražském Klubu v Jelení sešla asi dvacíťka rodin, které k sobě

přijaly jedno nebo více romských dětí. Hlavním tématem prvního setkání, které uspořádala Martina Vančáková ve spolupráci se Střediskem náhradní rodinné péče a nadací Rozum a cit, byla pomoc zdravému rozvoji vlastní identity romského dítěte v neromské rodině. Ve vzduchu visela stále dvě slova – identita a romství. Přijely maminky, přijeli tatínkové a přijely také děti. Přítomny byly také členky občanského sdružení Athinganoi, které obstarávalo po celý den bohatý program pro přítomné romské děti. Pozvání přijala také Margita Wagnerová-Lakatošová. Rodiče tak měli možnost dozvědět se o romských zvyklostech přímo od ženy, pocházející z velmi tradiční romské rodiny. „Podle zpětné

vazby, kterou mám od zúčastněných rodin, se zdá, že všichni byli spokojeni a setkání hodnotili vesměs pozitivně,“ říká organizátorka setkání projektu Naše romské dítě.

Velkým přínosem setkání je jistě možnost výměny zkušeností jednotlivých rodin. Mnohdy bývají velce podobné. Rodiče si ovšem také velmi pochvalovali promyšlený a dokonale připravený program občanského sdružení Athinganoi. Jeho členky rozdělily děti do dvou věkových skupin. Mladší děti malovaly, tancovaly a zpívaly, starší nacvičovaly divadelní představení o romské historii, povídky si nebo hrály různé hry. Do místnosti, kde seděli dospělí a řešili závažná témata, doléhal hláhol z okolních prostor, které byly plné dětí. Chvilími to byl krásný dívčí zpěv, chvílemi zase zvuk klavíru. Pak se rozléty dveře a vrazil do nich malý Kevin. Kluk s dáblíky v těle.

Sedl si mezi nás a jako by svou přítomností dokázal, o co tu vlastně jde. Běhal od jednoho k druhému, skákal na klín, stavěl se na hlavu a byl šťastný. Stejně jako každé dítě, kterému se dostane možnosti najít znovu maminku a tátu a zkusit nový život. Normální život. A že oni jsou bílí a já černý? O to přeci vůbec nejde...

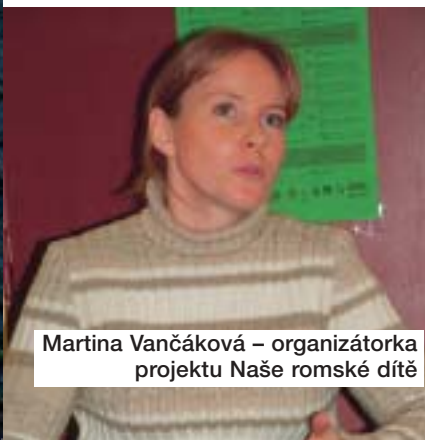
Pěstounská a adoptivní rodina

Děti přicházejí do náhradní rodinné péče většinou z kojeneckých ústavů nebo dětských domovů. Co se týče romských dětí, existují zde hlavní dvě skupiny. První jsou děti pocházející z nefunkčních rodin, v nichž je často přítomen alkohol, drogy nebo násilí. Druhým typem jsou děti rodičů, kteří sami vyrostli v dětských domovech a ústavech, neměli kvalitní péči a nemohou ji tedy svým vlastním dětem nabídnout, přestože by mnohdy chtěli. „V této oblasti vlastně neexistují žádné oficiální statistiky. Všichni mají obavy z určování romského původu dítěte,“ říká Martina Vančáková. K dispozici jsou pouze odhady a ty hovoří o vysokém procentu romských dětí v těchto zařízeních – kolem 40 %.

Jaký je hlavní rozdíl mezi pěstounstvím a adopcí? „Při osvojení neboli adopci přijímají rodiče dítě za své vlastní. Dítě dostane nový rodný list, nové jméno a stává se prostě dítětem svých nových rodičů,“ říká Vančáková. O osvojení rozhoduje soud a noví rodiče mají právo nahlédnout do původních spisů dítěte, ale jen po určité omezenou dobu. Poté je spis zapečetěn až do 18 let dítěte. „Tohle bývá často problematické. Většina dětí kolem puberty chce znát svůj původ. Někdy to může být dokonce otázka života a smrti. Pokud se jedná o podezření na dědičnou chorobu, kdy je potřeba zjistit, zda jí někdo z biologických rodičů netrpěl,“

Romské děti
vyrůstající
v náhradní
rodinné péči
u neromských
rodičů se
ocitají mezi
dvěma světy.

Pod povrchem

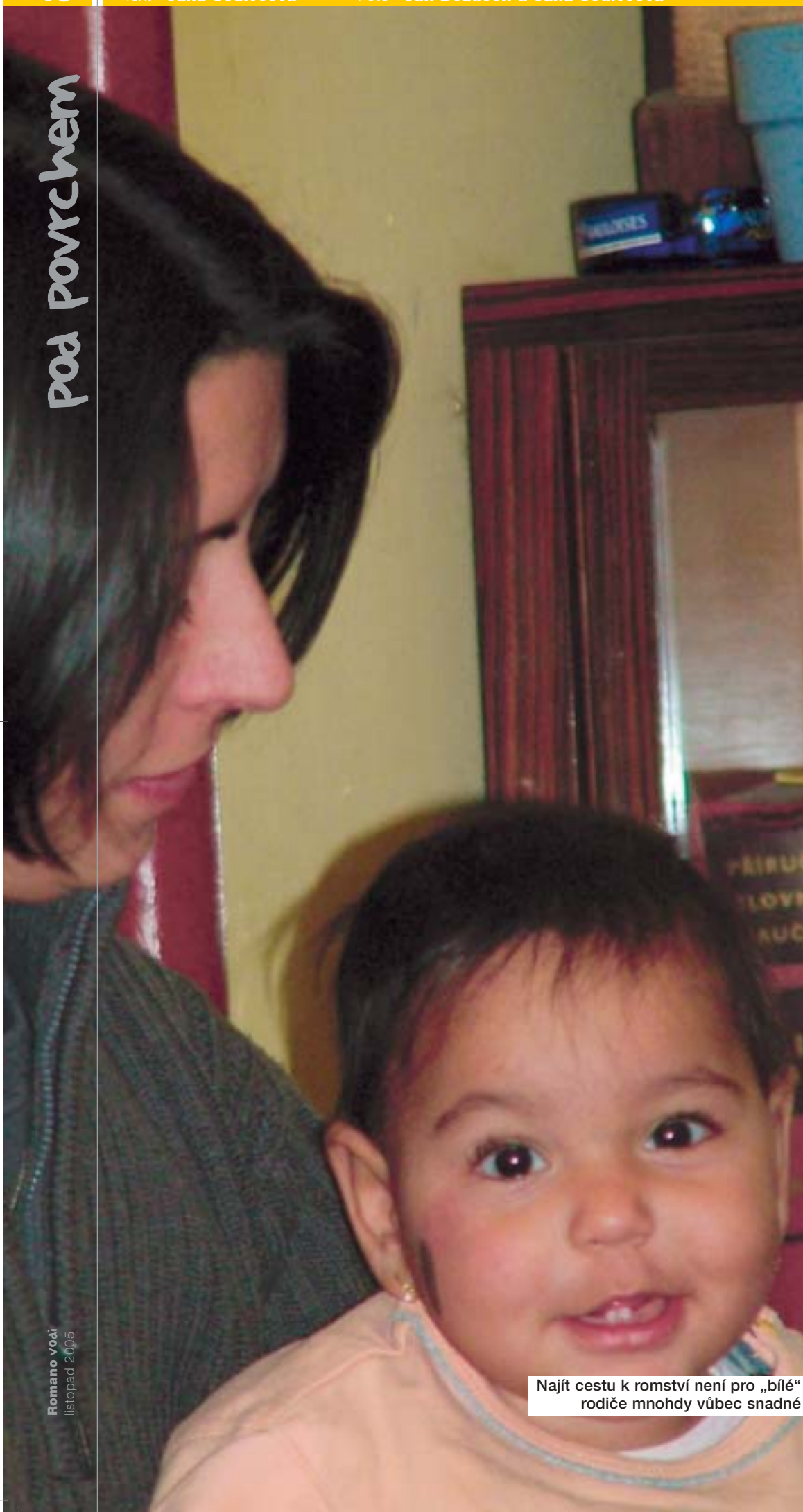
Martina Vančáková – organizátorka projektu Naše romské dítě

Přítomné děti se během sobotního dne rozhodně nenudily

Paní Hana se věnuje pěstounské péči již 33 let

Najít cestu k romství není pro „bílé“ rodiče mnohdy vůbec snadné

„Děti musí se vše řešit velmi složitě,“ vypráví o strastech adopce Vančáková. Do adopce se předávají děti, u kterých se nepředpokládají další větší zdravotní či jiné potíže a jejich původní rodiče s osvojením souhlasí či byli (např. pro týrání nebo hrubé zanedbávání dítěte) zbaveni rodičovské zodpovědnosti.

Děti s větším zdravotním či mentálním postižením, sourozenecké skupiny, starší děti a v některých případech i děti jiného etnického původu, k nimž patří vedle romských také děti vietnamské, africké a další, se svěřují obvykle do pěstounské péče. Někteří rodiče se o své děti nemohou starat, chtějí jim dát šanci vyrůst v rodině, ale chtějí mít možnost s nimi zůstat v kontaktu – takové děti také vyrůstají v pěstounských rodinách. Na pěstounské rodiče tedy jsou kladeny velké nároky. Pěstounská péče je státem garantovaná forma náhradní rodinné péče. Pěstouni rozhodují jen o běžných záležitostech dítěte, v případě závažnějších rozhodnutí musí žádat o souhlas biologických rodičů. Pěstouni dostávají na dítě měsíční příspěvek, který sice zdaleka nepokryje všechny jeho potřeby, ale zejména v rodinách s více dětmi je každá koruna dobrá. A takových větších rodin bylo na sobotním setkání většina.

Co je vlastně romství?

Paní Jana Frantíková je matkou pěti dětí. Tři z nich jsou romské holčičky – Tereška, Žaklinka a Monika. Všechny zhruba stejně staré, kolem deseti let. „Naše první dítě, Terešku, jsme si vzali proto, že ji nikdo nechtěl,“ svěřila se mi Jana. Chtěla dát prostě domov někomu, kdo by se jinak do rodiny nedostal. „Přišla k nám tedy Tereška a já jsem si začala vytvářet jakýsi obraz o romství,“ vypráví Jana o svých počátcích s pěstounskou péčí. Tereška byla podle jejích slov „typická Romka“. Pořád s dobrou náladou, trochu líná, trochu nepořádná, ale velmi kamarádská a oblíbená. „Ona třeba běhá po bytě v ručníku a čeká, jestli se někdo neslituje a neoblékně ji,“ směje se maminka. „Nakonec se vždycky nějaká sestřička obětuje,“ dodává. Škola prý Terešku také moc nepálí. Jednou v květnu při vyučování si začala ve třídě zpívat vánoční koledu. Jen tak pro rozveselení.

Druhá holčička, Žaklinka, je podle maminčiných slov také „typická Romka“ – životem protancovává. Ve škole má samé jedničky. „Když dostanou za úkol naučit se básničku, ona ji umí, ještě než dojde do šatny,“ vypráví paní Jana a dodává: „Ta druhá to má úplně

Bohatý program pro děti připravilo sdružení Athinganoi

opačně. Taky se učí básničku v šatně, ale až před hodinou.“

A Monika? „To je zase neuvěřitelně pořádná holka. Jednou jsme spali venku a ona měla špinavé nožičky. Dívám se, co dělá – a ona si plive na kapesník a čistí si chodidla.“

Co mají tedy Romové společného? Dá se to vůbec konkrétně říci? Podle paní Jany jsou to dvě základní věci. „Určitě je to jejich společná nelehká historie, která dala všem Romům schopnost k přežití. Po staletí byli pronásledováni a dokážou přežít za každých okolností,“ vysvětluje Jana Frantíková. Druhým společným aspektem je podle jejích slov romská soudržnost. „Oni prostě potřebují vědět, že někam patří, mít svou komunitu, svou skupinu. Více dýchají pro svoje lidi.“

Třiatřicet let pěstounem

„Žijeme jako normální rodina,“ svěříla se mi s milým výrazem paní Hana. Tahle „úplně normální rodina“ se stala domovem dvanácti dětí. „Pěstounské péči se s manželem věnujeme již třicet tři let. První dítě jsme si přivezli, když mi bylo třicet,“ začíná vyprávět mnohonásobná maminka. Paní Hana pracovala jako zdravotní sestra, a když s manželem zjistili, že děti mít nemohou, rozhodli se pro tuto možnost. „Tehdy byl ještě komunismus, bylo to o dost snazší než dnes, dnes je kolem toho strašně papírování,“ stěžuje si na úřednickou byrokracii. Druhá

postižená holčička přišla do rodiny dva roky nato. „Jenže táta chtěl najednou ještě kluka,“ směje se Hana. Pro malého romského chlapce se tehdy rozjeli až do Prešova. „Byl hodně zanedbaný, ve svých dvou letech neuměl chodit, měl tiky očí a byl velice drobný. Asi po roce a půl jsme zjistili, že trpí těžkou duševní vadou,“ vypráví Hana a potvrzuje tak fakt, že romských dětí s postižením tělesného nebo duševního charakteru je v kojeneckých ústavech mnoho. „Začali na nás tlačit, ať ho vrátíme, že to nemůžeme zvládnout – my jsme ho ale nedali. Choval se jako zvířátko, trvalo tři měsíce, než se na mě usmál, byla s ním velká dřina.“ Paní Hana sedm let mixovala veškerou potra-

Rodičům mnohem více vyhovuje povídat si společně o problémech než poslouchat dlouhé přednášky.

vu, sedm let prala a vyvářela pleň, tehdy ještě klasické. Dnes je chlapci osmadvacet a žije v ústavu. Naučil se sice chodit a komunikovat s okolím, stále však zůstává na úrovni dvouletého dítěte a není schopen žít sám.

Postupem času přicházely do rodiny další a další děti. Romské, bílé – to paní Hana nikdy neřešila. „Máme taky vietnamsko-romskou míšenku, nikdo ji nechtěl, tak jsme si ji prostě vzali,“ směje se Hana. „Před pár lety jsme byli s dětmi na táboře. Nabíli se tam na nás dva romští kluci, že prý by s námi chtěli bydlet. Po všech úředních peripetiích, kdy nám je brali a zase vraceli, zůstali kluci u nás a nakonec jsme našli ještě jejich sestřičku,“ vypráví

s neuvěřitelným citem paní Hana. A jaké jsou tedy podle ní romské děti? „Rozhodně nejsou hloupé. Bývají často hodně zanedbané, je potřeba stanovit jim jasné mantinely a ony si rychle zvyknou. Ten mantinel se jim nesmí nikdy otevřít.“ Paní Hana a její manžel se v současné době starají o sedm dětí. „Vždycky jim říkám – važte si toho, že jste se dostali k nám, teď už záleží jenom na vás, jak toho využijete,“ dodává.

Budoucnost

„Všem se tu líbilo, tak nevidím důvod, proč ve společných setkáních nepokračovat,“ řekla časopisu Romano vodi organizátorka. Rodiče by do budoucna rádi hovořili nejen o romské identitě, ale také o všudypřítomných problémech rasismu. „Mladší maminky přišly s nápadem, že by se chtěly naučit tančit na romskou muziku,“ směje se Vančáková. „Rodičům mnohem více vyhovuje povídat si společně o problémech než poslouchat dlouhé přednášky,“ míní zase Jana Frantíková. Organizátoři chtějí do budoucna přizvat odborníky z řad Romů i Neromů, rádi by také pozvali významné romské osobnosti. A děti? Těm se na setkání líbilo asi nejvíce. Právě ony nemají mnohdy možnost setkat se se svými romskými vrstevníky, zazpívat si, zatancovat. Hledat společné i rozdílné znaky. Hledat v sobě ono romství, o kterém mnohdy vůbec nic nevědí... ■

Pro děti bylo připraveno i malé občerstvení

Jak vidíme gaye a lesbičky?

Už velký německý básník J. W. Goethe prohlásil, že je stará jako lidstvo samo. Pro většinu lidí je i dnes stále nepochopitelná, i když velmi dobře známá. Dnešním tématem rubriky Našima očima, která je určena zejména čtenářům, je homosexualita. Jak se na gaye a lesbičky dívá mládež?

Simona Bendová, 16 let, obchodní akademie, Praha

Mně gayové ani lesbičky nevadí. Je to přeci každého věc, s kým žije, bez ohledu na to, jestli to jsou dva muži, nebo dvě ženy. Nejsem ale moc pro registrované partnerství. Myslím

si, že je přírodou dané, aby se brali skutečně jen muž a žena a aby tomu nebylo nijak jinak.

Marek Pivka, 19 let, Vysoká škola zemědělská, Praha

Na tohle téma jsem se bavil s přáteli mnohokrát. Debatovali jsme o tom, jestli je homosexualita vrozená, nebo není. Podle mě není. Myslím si, že člověka může ovlivnit

jakákoliv zkušenost z mládí, která se mu třeba zamlouvala a dovedla ho až k homosexualitě. Pro jejich registrované partnerství ale jsem a jsem také pro to, aby si mohli adoptovat i děti.

Mirek Telvák, 22 let, nezaměstnaný, Praha

Abych se přiznal, nemám moc gaye v lásce. Navíc mi přijde, že je dost nechutné, když nějaké potkám a oni se třeba líbají. Já osobně žádného

homosexuálně orientovaného člověka neznám, ani po tom netoužím! Nejsem ale proti registrovanému partnerství ani proti adopci dětí u gayů a lesbiček. Je přeci demokracie!

Ingrid Tancošová, 18 let, obchodní akademie, Praha

Je to přeci každého věc, jak je orientovaný! Nechápu některé jedince, kteří na ně nadávají a zesměšňují je. To mi není vlastní, takovéhle výroky. Já proti homosexuálně

orientovaným lidem nic nemám. Naopak si myslím, že jsou mnohdy přátelštější a lepší lidé než heterosexuálové.

Zeptali jsme se Jiřího Hromady, předsedy Gay iniciativy

Pane předsedo, máte informace o tom, jak se dnešní mladí lidé dívají na gaye a lesbičky? Znáte některé z romské menšiny? Myslíte si, že například Vladko z reality show VyVolení, kterého má veřejnost vcelku v oblíbě, by mohl změnit postoj lidí k gayům?

Samozřejmě, že máme podrobné informace o tom, jak lidé v ČR přijímají jinou citovou orientaci. Po patnácti letech naší práce ve prospěch této menšiny říkájí průzkumy veřejného mínění, že je to velmi dobré. V roce 1990 nás neodsuzovalo pouze deset procent občanů. V roce 2005 proti otevřenému soužití dvou děvčat nebo dvou mužů, kteří se mají rádi, nic nemá už sedmdesát procent lidí v ČR. Bylo prosazeno několik zákonů, které jasně říkají, že jsme rovnoprávní s ostatními a že vystupovat proti nám je diskriminace. A za tu může být ten, kdo ji provádí, potrestán.

Gayů a lesbiček, kteří náležejí k romské menšině, známe hodně. Chodí mezi nás do klubů, diskoték nebo na další naše akce. Také chtějí najít někoho, kdo je bude mít rád. V gay časopisech často čtu jejich inzeráty. Asi to mají

v životě ještě o něco horší než neromští gayové a lesbičky. Romské tradice spíše podporují klasickou rodinu.

A abych se vyjádřil k vaší otázce na Vladka. Není třeba něco výrazně měnit, společnost je velmi vstřícná. Vladko je svou otevřeností, kterou lidé přijímají, spíše příkladem ustrašeným děvčatům a klukům, kteří se obávají žít opravdově a kazí si tím život. Jeho chování jim dodává odvahy, aby se za svou přirozenost, se kterou se narodili a za kterou nemohou, nestyděli.

Jiří Hromada

Co si myslím já?

Přemýšlel jsem o tom, zda je téma sexuální orientace vhodné, není-li příliš intimní. Nakonec jsem si ale řekl, proč ne? Vždyť žijeme ve společnosti různých národnostních, náboženských i sexuálně orientovaných skupin! Navíc se díky médiím dle mého názoru homosexualita stává častějším tématem než před několika lety. Dříve se o ní nikdo příliš nechtěl bavit, bylo to téma, kterému bych dal přívlastek temné.

Homosexualita je známa již odedávna. Ve starém Řecku ji lidé spojovali s vojenskou zdatností a vojenskými ctnostmi. Dokonce byla tehdy považována za mravnější a ušlechtlejší než „normální“ láska mezi mužem a ženou. Dnes to tak bezesporu není. Nicméně si myslím, že postoj společnosti, a to zejména mladší, ke gayům a lesbičkám je v dnešní době poněkud vstřícnější. Stačí jen, když se vrátíme k minulému tématu této rubriky, k reality show Vladko, Brňák, o sobě na rovinu říká, že je gay. Svou upřím-

ností, pracovitostí a čistotou si získal značnou část populace. Jeho „ty vogo!“ se stalo hitem.

Znám několik gayů a lesbiček osobně. Hrstka z nich jsou i Romové. Jsou to zcela normální lidé. Mají práci, koníčky, důvody ke smíchu a pláči jako každý jiný. Chodí se bavit do různých klubů. Když už je řeč o klubech, pak znám také jednu skupinu lidí (jsou to většinou drogově závislí mladíci v mém věku), kteří pravidelně navštěvují gay kluby nebo jen Hlavní nádraží v Praze. Tam si vydělávají svým tělem na dávku drogy. Více než smutné! Prostě nepředstavitelné! Nutno dodat, že jde ve většině případů o kluky, kteří jsou orientováni heterosexuálně. Je mezi nimi také dost romských „týpků“. To je ale zase téma na někdy přístě.

Tomáš Bystrý

28. říjen je už pravidelně nejen státním svátkem, kdy oslavujeme vznik samostatného československého státu, ale také dnem demonstrací. Ani letos tomu nebylo jinak. Nejaktivnější byli tentokrát neonacisté a nacionalisté. Jejich rasistické tendence jsou neustálým nebezpečím pro českou společnost.

Neonacisté slavili 28. říjen po svém

V Praze se v pátek 28. října uskutečnily hned tři neonacistické demonstrace. Před německým velvyslanectvím se sešla asi sedmdesátka příznivců Ernsta Zündela. Tento šestašedesátiletý Němec je obviněn z šíření myšlenek popírání holocaustu. Prostřednictvím internetu šířil nenávist vůči Židům a tvrdil, že holocaust se nikdy nestal. „Bez komentáře,“ odpověděl jeden z holohlavých mladíků na dotaz žurnalistů, zda má popírač holocaustu pravdu. A jen tím opět potvrdil již několik let platící pravidlo, že mladí neonacisté mnohdy ani nevědí, za co protestují.

Před německé velvyslanectví však přišlo vyjádřit svůj odpor k neonacismu také sto padesát demonstrantů. Mezi nimi byli nejen mladí antifašisté (jako obvykle v tento den), ale také zástupci Federace židovských obcí nebo sdružení Tolerance a občanská společnost. Demonstrovat proti narůstajícím projevům neonacismu a nacionalismu přišly také osobnosti jako senátor Štětina, zmocněnec pro lidská práva Svatopluk Karásek, poslankyně Táňa Fischerová nebo publicista Petr Uhl.

„Holocaust patří mezi ty nejhorší zločiny v historii lidstva,“ uvedl vedoucí pražské kanceláře Sudetoněmeckého krajanského sdružení Peter Barton a vyjádřil tak nesouhlas s popírači holocaustu. Mezi protestujícími byla také sedmasedmdesátiletá Ludmila Helerrová. „Já si velmi dobře pamatuji, co je to nacismus,“ řekla.

Další pražské demonstrace snad ani nestojí za zmínku. Na Staroměstském náměstí se sešlo 47 mladých neonacistů, kteří se po desetiminutovém projevu vydali na pochod městem. Ten zakončili na Václavském náměstí a bez větších konfliktů se rozešli. Na Palackého náměstí přišlo holých lebek o něco více. Sešli se tam příznivci dvou stran, které chtějí kandidovat do budoucích parlamentních voleb. Při příležitosti oslav 87. výročí vzniku Československa se představitelé nacionalistických stran Národní sjednocení (NSJ) a Dělnické strany (DS) pokusili kolemdoucí seznámit se svým programem. „Uspěš ve volbách bude těžké, protože soupeř má na své straně média, peníze a policejní aparát,“ uvedl předseda Dělnické strany Tomáš Vandrás. Vláda sociálních demokratů je podle jeho slov zkorumpovaná. „Koalice NSJ a DS voličům slibuje návrat k hrůdinství a morálce,“ prohlásil zase šéf Národního sjednocení Červinka.

Před sochou Svatého Václava se sešli také příznivci Sládkových republikánů. Jako již tradičně se jejich věkový průměr pohyboval kolem 60 let. Skinheadi se této politické demonstrace nezúčastnili. „Respektujeme práva menšin již usazených v České republice, musejí ale respektovat české zákony a český způsob života,“ řekl pražský leader strany Jan Skácel.

Nacionalisté demonstrovali také v dalších městech České republiky. Ve srovnání s minulými roky ale musíme konstatovat, že jich bylo letos skutečně mnohem méně a že jejich síla, zdá se, lehce pohasíná. Mladým lidem již holé hlavy a bombry nemají co nabídnout. Doufejme. ■

Žádný zázrak v Místě zázraků

Autor
Vladimír Vlasák

Vlasta Horváth je mimořádný zpěvák, to je třeba říci na úvod. Lidský, sympatický profil se spojuje s vokálním rozsahem, který zvládne něžnost balad i ostré výšky rockových vypalovaček. Přesto se stalo, že deska Místo zázraků, jež korunuje jeho cestu na trůn druhé české superstar, nevyšla podle možností, které skrývá Horváthův hlas.

Předně je na albu velký nesoulad mezi kvalitou repertoáru a zpěvu. Vypadá to, jako kdyby řidič formule jedna přesedl občas do trabantu a kodrcal se po nějaké okrese.

Přitom snaha prosadit na album většinu vlastních věcí byla pochopitelná. Takové písně znějí asi upřímněji než skladby, které by byly vybrané z mezinárodní hitové nabídky a nahrané najatými muzikanty. Jenže Vlasta Horváth a baskytarista Václav Podroužek, kteří jsou nejčastěji podepsáni pod devíti písněmi, nepřekročili stín tancovačkové kapely. Patrně je to zvláště v prostřední části desky, která je hotovou navážkou vypotřebovaných frází. Nepomáhá ani skutečnost, že Horváth to prostě takhle cítí a jistě si na nic nehraje.

Ovšem když si člověk poslechne skladbu Drahej ráj, její text připomíná spíš tuctový komiks: „Padl hvězdnej prach a nebe se ti ztrácí, ale ty se přesto vůbec nebojíš, už letí černej mrak, tak se trápiš, je snadné odplout jen tak na vlnách,“ zpívá Vlasta Horváth. Ten text prostě nemá nápad, postrá-

dá poetičnost, neotřelý výraz nebo zajímavější úhel pohledu stejně jako třeba Místo zázraků („Teď dál světem bloudím a hledám to svý království, a bloudím v slepých uličkách, kde každý zná své tajemství“). Navíc tyto písně jsou muzikantsky průměrné a ploché, byť poctivě zahrané.

Možná proto se producent Ota Balage rozhodl, že desku otevře písněmi cizích autorů. Opravdu to pomohlo, i když zúčastnění většinou odvedli jakési záchranné, často jen formální řemeslo. Asi jako když zmíněný trabant narychlo vybavíte modernějšími stěrači, trochu ho přelakujete a natáhnete barevnější potahy.

Nejvíce Horváthovi vyhověl kytarista a skladatel Olda Krejčoves, který mu napsal neokoralé písně Mediální potvora a Co tě napadá.

První je rocková jízda, která si dělá legraci z rámusu kolem superstar, druhá upozorňuje na Horváthův opomíjený baladický potenciál. Nechápu, proč se zpěvák tak často tlačí do vypjatého rocku, který jeho hlas zplošťuje, občas na hranici mečivosti, když jeho velkou předností je romantický přednes.

Jedna z povedenějších vlastních písní se jmenuje Minuta ticha a je to balada. Jinak Vlasta Horváth zvládl každou změnu, která jej odklonila od rockové tancovačky, třeba ve funkové písni Dej mi svý oči nebo v poslední košatější skladbě Walls Of Lies.

Nevyužitý potenciál a mylné nasměrování interpreta do stojatých vod, to jsou největší slabiny desky Vlasty Horvátha. Možná mohl zariskovat, odložit autorské ambice i kapelu Frenzy na příště a vybrat si – podobně jako Aneta Langerová – z nabídky domácích autorů. Navíc tahle nevyvážená deska je zbytečně roztažená přes patnáct písní, a to je téměř hodina čistého času.

Ale berme album Místo zázraků i tak, že je to zároveň test, který zpěvákovi umožní, aby si příští desku lépe promyslel. Vždyť jediné, co z Místa zázraků jasně vyčnívá, jsou nesporně vokální kvality Vlasty Horvátha. ■

Autor
Jarmila Balážová
Andre romaňi čhib
thoda
Rena Horvátová
ilustrace
Jana Šedivcová

**Jak se
pouští
drak?**

**Sar te
urňisarel
o drakos?**

Honzik: Tati, podívej, jak letí, to je krásná!
tatinek: To mám radost, že se ti to líbí, Honziku. Já pouštěl draky taky rád.

O Honzikus: Dado, di kh, sar urňisalo, savo šukariben!

O Dadoro: Me som rado, hoi pes tuke pačisalo, Honziku. Me tiš rado mukavas o draki.

Honzik: A neměl by mít ten můj drak jméno, tati?

tatinek: Hmm, asi ano, jak mu budeš říkat?

Honzik: Dežinek, Dežinek. Prostě takový milý hlupáček!

O Honzikus: U na kampil mire drakoske o nav, dado?

O Dadoro: Hmm, šaj les avel, sar les vičineha?

O Honzikus: Dežinku, Dežinku. Kajso kedveš-no dilinoro!

tatinek: Honziku, už musíš mít hlad. Podívej, co nám maminka připravila!

Honzik: Ano, mám. Jako vík! Mňam a zítra budeme zase pouštět draka!

O Dadoro: Honziku, imar tui musaj te lel bokh. Di kh, so amenge e dajori tačas!

O Honzikus: He, hin man. Som bokhalo sar ruv. Lačo! U tajsja pale mukhaha o drakos.

Autor **Jana Šedivcová**

Věra Bílá koncertuje s novou kapelou

Romská zpěvačka Věra Bílá je na mizině. Po rozchodu s kapelou Kale se finance rychle rozkutálely a Věra se přestěhovala zpět na rodné Slovensko. Založila tam novou kapelu a hudbou se živí dál. Romská zpěvačka se tak

vyjádřila v rozhovoru pro slovenský deník SME.

„Bez muziky bych nemohla žít. Už jsem se pevně rozhodla, že zpívat nebudu. Chodili za mnou však Slováci a Romové, že to není možné. A není. Bez muziky bych nevydržela.“

la,“ svěřila se Bílá. Ze světa showbyznysu se Věra Bílá ztratila poté, co se ve zlém rozešla s kapelou Kale. Hudebníci z Kale se nechali slyšet, že se zpěvačkou nehodlají pracovat kvůli její nespolehlivosti, stále klesající kvalitě jejího uměleckého výkonu a neprofesionalitě. „Hodili na mě všechnu špínu,“ tvrdí Bílá. Fakt, že se jejich cesty rozešly, ji podle jejích slov nijak neznepokojuje. „Mám novou kapelu, hrají v ní s mladými lidmi a jsou to mnohem lepší muzikanti než Kale,“ říká dále zpěvačka.

Nová kapela Věry Bílé pochází z východního Slovenska a říkájí si Holubovci. Společně mají za sebou již několik menších vystoupení. Jednapadesátiletá Věra Bílá bývá hudebními kritiky označována za jednu z nejlepších českých zpěvaček a zároveň nejlepší český hudební „vývozní artikl“. Ve známost však nevešla bohužel jen svým výrazným a jedinečným pěveckým výkonem, ale také zvěstmi o závislosti na hracích automatech a dalšími bulvárními polopravdami. ■

Vlasta Horváth podepisoval nové album

Vpražském megastoru Bontonland bylo 24. 10. slavnostně uvedeno do prodeje nové album Vlasty Horvátha – Místo zákraků. Vítěz druhé řady soutěže Česko hledá SuperStar přišel do Bontonlandu spolu se svou ženou Markétou a bratrem Martinem. „Pro Vlastu je dneska velký den,“ svěřila se časopisu Romano vodi Markéta Horváthová. „Jsem moc ráda, že už je album na světě, a doufám, že bude mít úspěch,“ dodala.

Dlouhý had fanynek se valil na Vlastu a ten nestihal podepisovat nejen své nové fotografie, ale také různé knížky, plakáty nebo trička. Podepisovat se musel i Martin Horváth, mladší bratr Vlasty. Je prvotřídním fotbalistou Marily Příbram a v současné době hostuje v týmu Bohemians Praha. „Martin je Vlastovi strašně podobný a je to dobrý fot-

balista, tak jsem chtěl taky jeho podpis,“ řekl další z fanoušků rodiny Horváthových.

První singl Co tě napadá už vévodí hudebním stanicím. „Právě ta první písnička se mi líbí asi nejvíc. Taky se mi hodně líbí píseň Mediální potvora,“ prozradila nám Markéta Horváthová. Světlo světa spatří zanedlouho i první videoklip. Bude se natáčet v listopadu a obrazem tak doprovodí baladickou skladbu Víra nevinná.

Oficiální křest nového alba Vlasty Horvátha se uskuteční 7. prosince v pražském klubu Roxy. „Kluci jsou rádi, že to bude až v prosinci, prý do té doby stihnou lépe všechny skladby nazkoušet,“ dozvěděli jsme se od Markéty. Nové album však bylo pokřtěno již včera v megastoru Bontonland a my mu přejeme hodně úspěchů. ■

Triny mají nové CD

Dívčí hudební skupina Triny vydává v listopadu nové album. V pořadí již druhou desku s názvem Aven pokřtila trojice Iveta Kováčová, Jana Tyšerová a Dagmar Podkonická 7. listopadu v pražském klubu Dobeška. Na novém albu naleznete stejně jako na předchozím zpracování romských lidových písní pro trojhlas. ■

Zveme vás

- Brněnské Muzeum romské kultury připravilo pro své návštěvníky hned tři výstavy.
- První z nich s názvem Krásné časy obsahuje archivní fotografie muzea pocházející z konce 19. století a počátku 20. století. Malý přehled žurnalistické fotografie České tiskové kanceláře představí zase výstava Romové ve zpravodajství. Třetí výstava Romové na Gerneru ukáže modely přibytků, díla lidového řezbáře a fotografie z muzea v Rimavské Sobotě.

Když kadeřník tančí

Ačkoli mu je pouhých devatenáct let, je vynikajícím tanečním choreografem a vyučuje moderní tanec na jedné ze soukromých uměleckých tanečních škol na Slovensku.

Tanci se věnuje od svých šesti let, profesionálně začal vystupovat na různých festivalech, soutěžích a kulturních akcích již v deseti letech. Tehdy začínal s tradičním tancem slovenského národního folkloru, posléze se vrhl na balet a pak přišel na řadu hip-hop, kterému se věnuje dodnes a který také vyučuje. Bez tance a hudby si ani nedokáže svůj život představit. Začátkem tohoto roku se zúčastnil konkursů do televizní taneční soutěže Milionový tanec, kterou vysílala slovenská televize JOJ a během níž se dostal až do nejlepší čtyřicítky všech tanečníků. Milí čtenáři, hostem dnešního Putování za romskou duší je romský mladík, student nástavbového studia v oboru kadeřník a neuvěřitelný tanečník – Milan Lacko z Bardějova.

Šťěstí, že jsem nemusel zpívat. To by mě asi vyrazili hned!

„Když jsem šel do první třídy, rodiče mě, vzhledem k tomu, že jsou oba dobří tanečníci a otec navíc dobrý hudebník, přihlásili i na základní uměleckou školu. Byla to státní škola, takže jsem musel složit talentové zkoušky. Byly založené na tom, jestli dítě rozpozná rytmus, cítí hudbu, má určitou taktiku v tanci, zda má pohybové nadání. Bylo tam také něco z hudební výchovy. Naštěstí jsme tehdy nemuseli zpívat, protože to by mě vyrazili asi ihned!“ s úsměvem vzpomíná na úplné začátky své taneční kariéry.

Až do třinácti let se Milan Lacko věnoval především slovenskému folkloru. Pak se ale obrátil k tanci ze zcela jiného soudku. „Kolem třinácti čtrnácti let jsem se úplně přeorientoval. Tenkrát jsem se zamiloval do klasiky, laici to znají spíše pod pojmem balet. Je to skutečně velmi těžký druh tance a pro mě jako malého kluka to

bylo mnohdy složité. Ale i přesto mě balet pořád přitahoval. Zanedlouho jsem se vrhl na moderní druh tance, a sice na jazz. Tomu jsem se nejen na umělecké škole, ale i o svém volném čase věnoval dost intenzivně. Všimla si mě tehdy i jedna trenérka, která si mě, dá se říci, podchytila a dávala mi soukromé hodiny. Mě to prostě hrozně bavilo! Trenérka mi dala jako jedna z prvních i základy hip-hopu, kterému se teď věnuji předešlým.“

Je to někdy fuška!

Před pěti lety coby čtrnáctiletý „chalan“, jak se na Slovensku říká, založil společně se svou kamarádkou, která měla tehdy podle Milanových slov mnohem větší zkušenosti s choreografií, dívčí taneční

skupinu. „Vzpomínám na to rád. I když začátky byly mnohdy těžké. Zpočátku měla vlastně naše skupina pouhých pět členů, ale musím říci, že nakonec nás bylo kolem sta sedmdesáti. Skupina už bohužel neexistuje. Ale jsem rád, že existovat mohla, protože díky ní jsem se vlastně dostal na post tanečního pedagoga.“

Milan Lacko kromě studia pracuje na plný úvazek jako učitel moderního a klasického tance na Základní soukromé umělecké škole v Bardějově, kterou navštěvuje více než šest set dětí. Nabídku mu před rokem udělala ředitelka této organizace, která ho kdysi ještě jako malého učila tančit. „Je to někdy opravdu fuška! Když máme soustředění, stává se, že mám hodinu se sto dvaceti dětmi. To si nedokážete představit, co to je za práci! Je to někdy dost vyčerpávající, domů se denně vracím tak kolem osmé hodiny večer. Ale mě ta práce baví a dobíjí mě. Jinak bych ji nedělal. Jsem z celého pedagogického sboru nejmladší, ale s ostatními kolegy si rozumím a nesetkal jsem se s žádnými problémy,“ vysvětluje Milan.

Chtěl bych vlastní kadeřnický salon

„Původně jsem chtěl po základní škole studovat tanec na konzer-

vatoři, ale kvůli rodinným důvodům to nevyšlo a vybral jsem si obor kadeřník. Také jsem uvažoval o tom, že by se mi možná líbilo mít vlastní kadeřnický salon, ale svou budoucnost teď vidím spíše v tanci než v kadeřnické sféře.“

Podle slov romského mladíka, který, příznivě si, ani jako typický Rom nevypadá, je někdy dost složité se v tanci prosadit. Dost zkušeností ale získal z velkolepé televizní taneční soutěže, již vysílala slovenská komerční televize JOJ.

„Na soutěž teď vzpomínám s úsměvem. Zprvu jsem si myslel, že to bude snadné. Bral jsem to tak, že si na pódiu odtančím své a pak jednoduše odejdu. Překvapilo mě, že jsme museli podstoupit několik psychologických testů. Na těch prvních kurzech to nebylo ani tak o tanci, ale spíše o tom, jak vypadáme, jak se prezentujeme, jakou máme slovní zásobu... Já jsem do soutěže šel s tím, že jdu do taneční soutěže. Show byla ale nakonec taneční jen zčásti. V žádném případě ale nelituji, že jsem se do ní přihlásil. Poznal jsem hodně nových věcí a dny strávené s televizním štábem a vůbec celou tou partou kluků a holek patřily k mým nejlepším v životě.“ ■

Mateo Maximoff (1917–1999)

V roce 1949 vyšel v Anglii v překladu z francouzského originálu román *The Ursitory* (Sudičky), který byl prezentován jako první kniha na světě z pera romského autora. Autorem byl Mateo Maximoff, který se narodil 17. 1. 1917 při průjezdu kočovné romské skupiny přes Barcelonu ve Španělsku. Po otci patřil do romské skupiny tzv. Kalderašů. Kořeny této skupiny romských kočovných kotlářů je třeba hledat na území dnešního Rumunska, odkud odešli Maximoffovi předkové v polovině 19. století do Ruska a později, v roce 1914, do Španělska. Jeho matka náležela ke skupině francouzských Romů-manušů a byla příbuznou slavného jazzového hudebníka Djangeta Reinhardta.

Od roku 1920 žila rodina ve Francii. Celý rod Maximoffových jezdil po zemi a živil se kotlářstvím. Od čtrnácti let musel Mateo s pomocí strýců jako nejstarší ze šesti sourozenců (dospělosti se dožili pouze dva bratři a dvě sestry) začít živit rodinu, protože rodiče zemřeli. Mateo Maximoff nikdy nenavštěvoval školu. Číst a psát se naučil asi v osmi letech za pomoci svého otce. Sám o tom později napsal: „Otec mě naučil počítat do deseti a písmena. Ostatní jsem se naučil sám.“ Stal se tak ve své rodině výjimkou. K jeho literární dráze přispělo setkání s advokátem Jacquesem Isornim, který se po druhé světové válce stal uznávaným advokátem a podílel se mj. na procesu s kolaborantskou vládou z Vichy. Okolnosti jejich seznámení připomínají scénu z romantického filmu. V létě 1938 došlo ve střední Francii ke krvavé bitce mezi rody Kalderašů a Romaničelů (anglických Romů). Účastníci bitky, mezi kterými byl i Mateo, byli zatčeni a uvězněni. Maximoffovi byl jako

advokát přidělen tehdy neznámý právník, Jacques Isorni. Když se dozvěděl, že Mateo Maximoff umí psát, vyzval ho, aby sepsal pro potřeby obhajoby něco o životě Romů. Výsledkem byl román *Sudičky* (Les Ursitory).

Román se odehrává v Rumunsku, bez bližšího časového určení. Jeho hrdiny jsou Romové spolu s postavou „gádžovského“ šlechtice. V díle se objevuje mnoho scén ze života kočovných Romů, popisujících některé zvyklosti a zvyky. Hlavním motivem je mezinárodní nevraživost, kterou vyřeší romský soud-kris.

Knihu odevzdal Maximoff v červenci 1939 Isornimu a ten jí byl nadšen. Publikace knihy se však oddálila, protože 3. září 1939 vyhlásila Francie válku Německu a kočovní Romové i jiní nomádi začali být ve Francii internováni do zvláštních táborů. Tyto tábory vznikly ještě před okupací Francie nacistickým Německem a v roce 1946 byly zrušeny i poslední z nich. Maximoff prošel tábory v Gurs, Tarbes a konečně v Lanemazanu. V této době se také natrvalo odloučil od své první ženy, která byla se svým rodem internována v jiných táborech.

Myšlenka na vydání knihy Maximoffa neopustila ani v době internace. Zplnomocnil Isornioho, který za něj podepsal již v roce 1942 smlouvu o vydání románu *Les Ursitory* (Sudičky). Kniha mohla ve Francii vyjít až v roce 1946, po skončení druhé světové války.

Obětí nacistického rasového pronásledování se stala část rodiny Maximoffů žijící v Polsku. Několik desítek z nich bylo zavražděno v Osvětimi nebo v dalších koncentračních táborech. Po válce se Mateo Maximoff celých čtrnáct let soudil u německých soudů, aby byl uznán za oběť rasového pronásledování. Výsledkem bylo odškodnění ve formě pravidelně vyplácené renty za dobu strávenou v internačních táborech. Zkušenosti z francouzských internačních táborů pro nomády zachytil Maximoff v knize *Routes ans roulottes* (Cesty bez vozů).

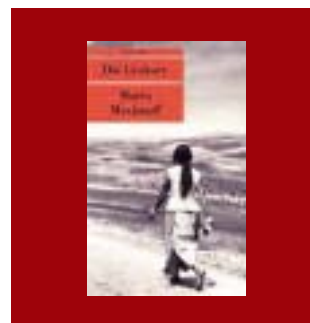
Po úspěchu románu *Les Ursitory*, který byl v roce 1949 přeložen do angličtiny a na počátku 50. let do němčiny, pokračoval Maximoff ve spisovatelské kariéře. Pro jeho knihy jsou typická témata ze života Romů a o jejich střetu nebo setkávání s majoritní společností. V jeho prózách je přítomen prvek magie a různých nadpozemských

bytostí, typických pro romské příběhy (čarodějnice, duchové mrtvých atp.). Do děje knih jsou začleněny popisy různých zvyků typických pro kalderašskou skupinu Romů.

Mateo Maximoff byl celkem čtyřikrát ženatý. Zásadním okamžikem jeho života se stala konverze ke křesťanství, kdy podle jeho vlastních slov: „Bůh chtěl, abych se k němu obrátil a já se stal evangelickým pastorem. Jsem jím od roku 1961. Od té doby jsem se velice změnil. Už nemám názory, jaké jsem mívával. Naštěstí.“ Ve své činnosti kazatele se pustil také do překladu Nového zákona do kalderašského dialektu romštiny. Za svůj život prošel mnohými dalšími povoláními, protože se živil jako mědikovec, překladatel, fotograf či filmař; ale jako spisovateli se mu dostalo největších poct. Ačkoli psal svá díla francouzsky (jinou možnost tehdy ani neměl), právem je také považován za spisovatele romského. Texty v romštině začaly být publikovány teprve od 70. let 20. století (v souvislosti se založením mezinárodního romského hnutí a snahou o kodifikaci spisovné romštiny). Dodnes platí, že pokud chce romský autor oslovit širší veřejnost, musí psát v jazyce majoritní společnosti (nebo do něj být překládán).

Za své literární úspěchy byl v roce 1985 byl vyznamenán vysokým francouzským oceněním *Chevalier des Arts et des Lettres*. V roce 1999 zemřel Mateo Maximoff v Paříži. ■

POUŽITÉ ZDROJE

www.romove.cz
www.romani.uni-graz.at/rombase

Z Letů u Písku by se

Necelých 33 let stojí na místě bývalého koncentračního tábora v Letech u Písku vepřín. Již 10 let na tragickou minulost upomíná opodál stojící skromný památník. „Z hlediska Romů jde o místo, které je nečisté,“ prohlásil na nedávné konferenci s názvem Překonávání hranic – Lety u Písku leží v Evropě Roman Kwiatkowski z Asociace Romů v Polsku. Zda Romové budou čekat dalších 10 let na vyřešení otázky ohledně zrušení vepřína, to z diskuse naštěstí nevyplývalo.

Otom, že dnešní situaci, co se vnímání romského holocaustu týče, předcházela desetiletí negace a desinterpretace, mluvili v Goethe Institutu hosté ze sousedních zemí, kteří přijali pozvání k diskusi pořádané Nadací Heinricha Bölla a Výborem pro odškodnění romského holocaustu.

I jinde se bojovalo za památníky

V zadržovacím táboře nucených prací v rakouském Lackenbachu byl za války zpečetěn osud čtyř tisíc Romů a Sintů. „V 60. a 70. letech naráželi aktivisté se snahami vybudovat památník romským obětem na nepochopení politiků, teprve v letech 80. dosáhli úspěchu,“ řekla o dlouhotrvajícím rakouském přiznávání holocaustu Romů a Sintů Erika Thurnerová z Ústavu politických věd na Univerzitě v Innsbrucku. Rakouští Romové se dočkali svého památníku v roce 1984. Stejnou minulostí poskvrněný Salzburg čekal až do poloviny 90. let.

V Polsku byl romský holocaust až do 90. let ve srovnání s židovským systematicky negován. „Ze začátku jsme byli vnímáni jako podivíni, když jsme vyžadovali památníky na místech romského holocaustu,“ řekl Roman Kwiatkowski pro Romano vodi. Dnes už se díky polské Asociaci Romů ve spolupráci s Polsko-německým sjednocením podařilo odškodnit 2 100 osob internovaných v koncentračních táborech.

„V poválečném Německu byli Romové a Sintové, kteří přežili genocidu vlastního národa, nadále vystaveni poškozování a diskriminaci,“ uvedl Romani Rose z Ústřední rady německých Sintů a Romů. Bývalí nacističtí pohlaváři obsadili řadu úřadů a institucí a popírali deportace Romů a Sintů z důvodů rasových. „Romové tak byli zbaveni nároků, které vyplývaly z odškodňovacího zákona,“ uvedl dále Rose. Dle jeho slov byla jednou z úspěšných akcí za uznání křivd způsobených na Romech a Sintech protestní hladovka v Dachau o Velikonocích roku

Oběti holocaustu připomíná na místě tento pomník

1980. Policie a soudy totiž i 35 let po válce nadále používaly zvláštní evidenci Romů a Sintů z období nacismu. „Všechny tyto protesty vedly v roce 1982 k oficiálnímu uznání genocidy Romů a Sintů z rasových důvodů,“ dodal Rose.

Zahraničí má ohledně Letů jasno

Lety u Písku si už svůj památník vybojovaly. Přesto debaty ohledně tohoto místa neutichají. Zmíněné zrušení a přestěhování vepřína leží na srdci nejenom Romům v České republice, ale i v jiných evropských zemích a podnítilo diskusi až v Evropském parlamentu. „Každému, komu jsem o Letech říkal, přišlo nemyslitelné, aby na místě koncentračního tábora byl prasečák,“ uvedl pro Romano vodi Milan Horáček, iniciátor výstavy Lety – příběh zamlčené genocidy a poslanec Evropského parlamentu za Stranu zelených. Hlasy z Evropského parlamentu neopomenul v Goethe Institutu připome-

se neměl stát obchod!

nout ani Čeněk Růžička z Výboru pro odškodnění romského holocaustu: „Vzhledem k minulosti a romskému holocaustu by měl být prasečák v Letech odstraněn a mělo by být vybudováno důstojné pietní místo.“ Jasně stanovisko sdělil pro Romano vodi také Roman Kwiatkowski: „I já jsem neoficiálně velmi kritizoval situaci, která je kolem tábora v Letech u Písku.“ Stejný postoj má dle jeho slov také předseda polského parlamentu či velvyslanec Izraele.

Lety u Písku by se neměly stát obchodem

„Lety u Písku by se neměly stát obchodem,“ upozornil Rose. Následná vášnivá diskuse však ukázala, že jen morálka spor ohledně dalšího osudu Letů nevyřeší. Co se zodpovědnosti týče, má Česká republika až na některé politické špičky v otázce letského vepřína poměrně jasno. Zvažuje se likvidace stejně jako přemístění objektu na jiné místo. Obojí však

má stát přijít na příliš mnoho peněz, než aby se situace dala elegantně a bezbolestně vyřešit. Česká vláda podle vládního zmocnění pro lidská práva Stanislava Karáska vede jednání s akcionáři letského vepřína. „Uvažují racionálně a tržně. Za vyvlastnění požadují 300 milionů,“ uvedl. Jak sdělil Milan Horáček, vepřín byl v roce 1993 privatizován za pouhých 3,5 milionu korun. Za ideálních podmínek by dle Karáskových slov mohla být jednání o Letech ukončena v červnu 2006, tedy do konce vládního období. „Je to tak složité a jsou v tom tak různé zájmy, že se neodvažuji říct, v jaké fázi jsou nyní jednání,“ dodal pro Romano vodi Horáček.

Jde víc než jen o Lety

„Nedovedu si představit, jak má vypadat dialog mezi Romy a Nero-my v České republice, kde na místě romského holocaustu existuje vepřín,“ vyjádřil se Kwiatkowski pro Romano vodi k celospolečen-

Na snímku jsou (zleva) vládní zmocněnec pro lidská práva Svatopluk Karásek, předseda Výboru pro odškodnění romského holocaustu Čeněk Růžička a předseda ústřední rady Sintů a Romů v Německu Romani Rose.

ské náladě vůči Romům v České republice. Jistý krok vpřed ale ohledně referování o romské menšině učinila dle novinářky Jarmily Balážové česká média. Před rokem 1989 se podle jejich slov o letském a hodonínském koncentračním táboře vůbec nepsalo. Totální předlistopadovou absenci tématu romského holocaustu snad částečně splatila Monika Rychlíková, autorka filmu To jsou těžké vzpomínky, uvedeného na zmíněné konferenci. Kombinací dobových materiálů a výpovědí Romů, kteří prožili řádění nacistů v Letech u Písku a Hodonínku u Kunštátu, vznikl emocionálně těžko stravitelný dokument doby, kterou si i dnes někteří odváží zpochybňovat. Ti, pro které jsou Lety především obchodní záležitostí, by měli nad tímto snímkem zpytovat svědomí. Protože jak se vyjádřil na konci našeho rozhovoru Roman Kwiatkowski: „Každý má právo na to, být důstojně pohřben, my Romové také.“ ■

1 Romaňi verzija

2-3 O ačhibena

Pro Čechi has baro na fel avrikidipen andre Evropsko fórum le Romengero the trevelerengero

Dži andro 10 oktobris pen šaj hlašinenas o romane orgnizaciji the ajse, so keren buti vaš o Roma andro Evropsko fórum le Romengero the trevelerengero (EFRT).

Andre sako štatós kampelas le organizacijenge pen te sdžal, u te kidel avri peskere zaačhade, save andro Štrasburkos dena vaš lenge duma. Le EFRT hin odoj o than. Khatar e Čechiko republika kidle avri le Ondřej Giňa khatar o Grémium romských regionálních představitelů, dujto avri kido delegatos has o Josef Duna, savo hino reprezentantos khatar o Pardubicko koter the le jekhetañbnastar Jekhetane. The les hin statutarno than andro Gremium le romane regionalne čibalen. Andro avrikidipen has varesave naachalipena.

Pro Čechi kisitinenas o volbi o Ondřej Giňa the o Ladislav Bílý khatar o Grémium regionálních představitelů. O sgejlipen majinelas te avel andro 10-to oktobris, afe palis pes sgejle andro 22-to oktobris 2005. Pre kajso avrikidipen kampil o hangi -le 75 % manušendar, save pen andro EFRT prihlašinde. Pro Čechi pen andro EFRT hlašinenas, sar phenel o Judson Nirenberg khatar e kancelarija EFRT dešefta organizaciji. O Ladislav Bílý phenel, hoj chudle la kancelarijatar ča dešušov organizaciji. „Andro 21. oktobris chudľom le Judsonostar Nirenbergostar o e-mailos, pre savo has ča dešušov organizaciji. Vašoda lenge bičhadam o řila, the dešuduj organizaciji phende, hoj avena pro volbi,“ phenda vaš o Romano vodi o Ladislav Bílý khatar o Grémium regionálních představitelů. Te kada ginaha kija peste, ta oda has 75% organizaciji. Mištes, afe te dikhaha, hoj andro EFRT has prihlašimen 17 organizaciji, ta o volbi na has mištes kerde. Palis delas o hangi ča 70,6% manuša, oda o stanoví EFRT na domukhen. Soske o organizatori na chudle o řil savore organizacijenca, řiko na džanel. Jekh organizacija pes našađa. Jekh manuš, so na kamel te phenel peskero nav, afe interesinel les kodi kauza, phenel, hoj kampil o volbi te kerel mek jekhvar. Hin tiš čudos, hoj but romane organizaciji, save keren imar but berš lači buti, andro volbi na has prihlašimen. Soske o organizatori pal koda na phučenas?

O fórum hin autonomno organos, so na perel tel o rajaripen the hin les legalno dovakeriben la Radaha Evropy. O delegata EFRT khatar o štati kerena buti jekhetanes la Radaha Evropy, kaj pes sdžana, dena o informaciji pal o projekti, the phenena peskeri godi. Kada sa palis šaj perel the pro Roma. O EFRT kamel te anel o legitimne hangi le Romendar, le Sintendar the khatar o travelerske komuniti.

Pro Čechi has baro na fel avrikidipen andre Evropsko fórum le Romengero the trevelerengero

Dži andro 10 oktobris pen šaj hlašinenas o romane orgnizaciji the ajse, so keren buti vaš o Roma andro Evropsko fórum le Romengero the trevelerengero (EFRT).

Andre sako štatós kampelas le organizacijenge pen te sdžal, u te kidel avri peskere zaačhade, save andro Štrasburkos dena vaš lenge duma. Le EFRT hin odoj o than. Khatar e Čechiko republika kidle avri le Ondřej Giňa khatar o Grémium romských regionálních představitelů, dujto avri kido delegatos has o Josef Duna, savo hino reprezentantos khatar o Pardubicko koter the le jekhetañbnastar Jekhetane. The les hin statutarno than andro Gremium le romane regionalne čibalen. Andro avrikidipen has varesave naachalipena.

Pro Čechi kisitinenas o volbi o Ondřej Giňa the o Ladislav Bílý khatar o Grémium regionálních představitelů. O sgejlipen majinelas te avel andro 10-to oktobris, afe palis pes sgejle andro 22-to oktobris 2005. Pre kajso avrikidipen kampil o hangi -le 75 % manušendar, save pen andro EFRT prihlašinde. Pro Čechi pen andro EFRT hlašinenas, sar phenel o Judson Nirenberg khatar e kancelarija EFRT dešefta organizaciji. O Ladislav Bílý phenel, hoj chudle la kancelarijatar ča dešušov organizaciji. „Andro 21. oktobris chudľom le Judsonostar Nirenbergostar o e-mailos, pre savo has ča dešušov organizaciji. Vašoda lenge bičhadam o řila, the dešuduj organizaciji phende, hoj avena pro volbi,“ phenda vaš o Romano vodi o Ladislav Bílý khatar o Grémium regionálních představitelů. Te kada ginaha kija peste, ta oda has 75% organizaciji. Mištes, afe te dikhaha, hoj andro EFRT has prihlašimen 17 organizaciji, ta o volbi na has mištes kerde. Palis delas o hangi ča 70,6% manuša, oda o stanoví EFRT na domukhen. Soske o organizatori na chudle o řil savore organizacijenca, řiko na džanel. Jekh organizacija pes našađa. Jekh manuš, so na kamel te phenel peskero nav, afe interesinel les kodi kauza, phenel, hoj kampil o volbi te kerel mek jekhvar. Hin tiš čudos, hoj but romane organizaciji, save keren imar but berš lači buti, andro volbi na has prihlašimen. Soske o organizatori pal koda na phučenas?

O fórum hin autonomno organos, so na perel tel o rajaripen the hin les legalno dovakeriben la Radaha Evropy. O delegata EFRT khatar o štati kerena buti jekhetanes la Radaha Evropy, kaj pes sdžana, dena o informaciji pal o projekti, the phenena peskeri godi. Kada sa palis šaj perel the pro Roma. O EFRT kamel te anel o legitimne hangi le Romendar, le Sintendar the khatar o travelerske komuniti.

4-5 Le čhoneskeri reportaža

E Lenka Kučerová: Sar pes dživel andro gavoro Soužití

Ostravate kerđa o Indos o Kumar Viswanathan jekh baro projektos – Vesnička soužití, kaj dživen imar trin berša andro kherora o Roma jekhetanes le Gadženca. Akana o gavoro perel tel e charita the šerales odoj kerel o Gejza Machala, savo kerel lači buti. O dživipen andro gavoro tiš nane ča lačo, hin odoj o problemi. Le manušen odoj tiš nane buti, hin len adošagi. O Machala duminel, hoj sar barona avri o cikne čhavore, ta ela sa feder.

6-7 O komentaris, e anketa, e internetovo diskuzija

E Simona Cigánková: Pal e charňi god'i

Dešthešov berš pal e sametovo revolucija sikhaven o vobne preferenciji, hoj e KSČM (político sera) hiňi tri-to nekhzorededer sera pro Čechi. Chudľa o hangi tiš andro Evropsko parlamentos, the akana del duma the vaš amende, the vaš ola, save varekana lelas palal. Imar džanas, hoj the andro volbi so avena, chudena o komuňisti o hangi, našti keras nič aver, ča le manušenge te leperel lengeri historija the oda, so kerenas, sar has e totalita. Andre anketa phučas le manušendar, sar dikhen pro komuňisti, u či kamen, te hine pale andro rajaripen.

8-10 O vakeriben

O Tomáš Bystrý: Vakerahas le Janoha Cinoha

O Jan Cina hino deštheefta beršengero študentos pre herecko konzervatorija, the pre jepaš hino Rom. But džene tumendar les šaj dikhle andro filmes Smradi. So has andro filmes sikhado, has čačas realita. Džal pal e terňi gadžikaňi famelija, paš savi baron avri duj romane čhave. O Jan Cina akana phirel pre prestižno škola the dživel, sar aver terne manuša. Buter pal leste džanena, te genena, pal soste leha delas duma amaro ter-no redaktoris, savo phirel pro gymnazium.

11 O Sportos

Cikno bengoro – karatistas

O Pavlík Žiga hino andal e Plzňa u hin leske eňa berš. Te kerel karate chudňia angle jekh berš. O sportos les but bavinelas, u akana les imar na kerel bo sas nasvalo. Akana buter bešel paš o počitačis. Aľe peske-ra pheňaha pes te markerel na preačhiľas.

12 Aktualnones

Kisitind'a o Zdeněk Šedivý

O Slovensko ustavno sudos phend'a, hoj e pozitivno diskriminacija nane legalno. Aver dikhiben hin le romane šeralen khatar o romane politické seri the khatar o jekhetanibena, bo džanen, hoj e pozitivno diskriminacija del varesave Romen buti, abo šaj džan te študinel.

13 Komentaris

O Jiří Beran: O injekciji muľal e chripka, o užaripen pre pandemi-ja the le čiriklengeri chripka

Andre amaro štatos the andre aver štati o manuša daran, te na chuden le čiriklendar e chripka. O manuša thoven jekhetanes duj nasvalipena. Jekh hin e chripka, savi hiňi maškar o manuša sako berš, the o aver nasvalipen šaj chudel o manuš le čiriklendar. But džene amendar na džanas, so hin e epidemija, the so hin e pandemija. O doktoris, odborňikos o Jiří Beran amenge palal phend'a buter.

14-17 So hin učardo

E Jana Šedivcová: O Kokosátka

Te lel andre famelija čhavores khatar o lelencos abo khatar o čhavorikano kher hin bari phari buti, the but manušen pre kada zor nane. Mek phareder hin kada te kerel, te penge lel e gadžikaňi famelija le romane čhavores. E Martina Vančáková kerďa vaš kajse fameliji o projektos „naše romské dítě“. Andro projektos pen o fameliji le romane čhavorenca šaj prindžaren, the šaj den pal savoro duma. O adoptivne the o pjestunske daja the o dada šaj jekhetanes vakeren, the o čhavore pen bavinena.

18 Amare jakhenca

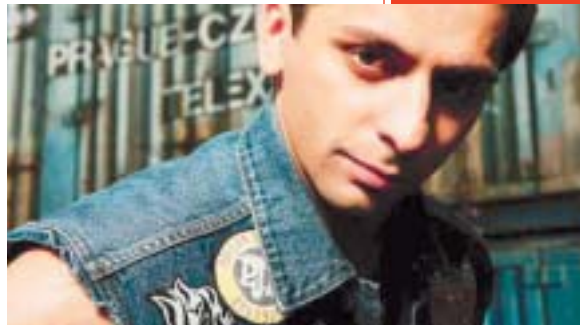
O Tomáš Bystrý

Sakočhoneskeri rubrika vaš o terne hiňi akana pal e homoseksualita. Phučlam le šeralestar khatar e Gay inicijativa, so les vičinen Jiří Hromada, savo hin maškar o manuša o dikhiben pro manuša avra seksualno orientacijaha.

19 E Jana Šedivcová: O neonacisti penge kerenas andro 28-to oktobris, so kamenas

Imar buter berša hin andro oktobris paš o oficialne oslavi the o neonasticke the nacionalistické demonstraciji. Prahate has kajsí demonstracija kada berš anglal o německo ambasada. But manuša avle le neonacistenge te sikhavel, hoj kajse oslavi lenge nane pre dzeka. Has maškar lende the o anglune manuša khatar e politika the e kultura.

20 E hudebno recenzija

O Vladimír Vlasák: Nisavo čudos pro CD Místo zázraků

O Vlasta Horváth, so kheldá avri e SuperStar, diňa avri e perši platňa. O kritikos o Vladimír Vlasák duminel, hoj e platňa nane ajsi lachi, sar o manuša užarenas. Na sikhadá upre, sar mištes džanel te gilavel. O Vlasák phenel, hoj džanel mekh feder te gilavel, the dikhaha, či pre aver platňa kada o Horváth sikhavela.

21 O kulturne sklenčini

Kisitind'a e Jana Šedivcová

O Vlasta Horváth diňa avri peskeri perši platňa. Te bikenkerel la chudle andro Bon-toland andro 24. oktobris the oficialnones e platňa bolna andro 7. decembris andro klubos Roxy. Genena the pal o aver kulturne ačhibena, tiš pal o koranos andre romaňi verzija, savi dine avri andro Sarajevo.

22 ažas pale o romano vodi

O Tomáš Bystrý

O deštheeňa beršengero hiphopovo khelíbnaskero (tanečnikos) o Milan Lacko khelel imar ciknorestar. Sar has mekh čhavoro, ta igen pes leske pačisařolas o klasicko khelíben, o baletos. Pařis chudľa te khelel o moderno khelíben, nekhbuter leske has pre dzeka o jazz. Akana študinel o khelíben. Choc the te hino but temo, kerel buťi pre calo uvazkos sar o učitelis pre zakladno umelecko škola, the sikhavel odoj avri o moderno the o klasicko khelíben.

23 E historija

O Petr Lhotka: Mateo Maximoff

Perši gendí le romane autoristar gejľa avri andro berš 1946 andre Francija. Vičinenas la „Ursitori“. O romanos randľa imar anglal o mariben o Mateo Maximoff. Akor la imar avri na dine. Andro mariben les the la famelijaha dine andro internačne tabori. But džene leskera famelijatar has murdarde andro koncentračne tabori. So pre-džidíľa andro internačne tabori vaš o nomadi, randľa o Maximoff andre gendí O droma bijo verdana. Andro berš 1985 chudľa vaš peskeri buťi baro francuzko rados. (vyznamenání)

24–25 E Radka Steklá: O Lety u Písku pen našti bikenavkerkeren!

Imar trandatheduj berša hin pro than, kaj has o koncentračno taboris andro Lety u Písku, bari balíčaňi stajňa. Na buter sar deš berša odoj terďol na barikano romano pamjatňikos (baro bar), savo na del te bisterel pre kaja bari tragedija. Pal o problemos andro Lety imar džanen the andro aver štati. Pal e balíčaňi stajňa pes del duma imar the andro Evropsko parlamentos.

30–32 Romaňi sumarizacija

e angluňi sera foto e **Kateřina Simerová**

Paluňi sera e **Jiří Miňovský**

E sumarizacija kisitind'a e **Dagmar Hofmanová**, andre romaňi čhib thoďa

e **Eva Danišová**

Z divadelního představení v rámci Projektu Naše romské dítě, 2005

CHCETE BÝT DOBRĚ INFORMOVÁNI A NAVÍC ÚČINNĚ POMOCI?

KUPTÉ SI
BAREVNÉ NÁRAMKY
„COOLHELP“
A SLEDUJTE SERVERY
WWW.ROMEA.CZ
WWW.SKOLA.ROMEA.CZ

KOUPÍ ČERNÉHO NÁRAMKU
PODPOŘÍTE ČINNOST NAŠÍ
ORGANIZACE.

NA PRVNÍ ADRESE NAJDETE
NEJNAVŠTĚVOVANĚJŠÍ ROMSKÝ
WEB S AKTUÁLNÍMI INFORMACEMI
O ROMECH. DRUHÝ SERVER
JE VYTVÁŘEN SPECIÁLNĚ PRO
ŠKOLY A KAŽDÉHO, KDO CHCE
VĚDĚT VÍC O ROMSKÉ HISTORII,
LITERATUŘE, HUDBĚ, ROMSKÝCH
SPORTOVCIÍCH ATD.

MĚJTE DOBRÉ
A ČERSTVÉ
INFORMACE
A BUĎTE
„COOL“!